

Piia Bogdanoff
Ulla Hämäläinen

Bodyt, potkarit ja perhevapaat
Äitiyspakkauskyselyn tuloksia

Kirjoittajat

Piia Bogdanoff, suunnittelija
Kelan tutkimusosasto
etunimi.sukunimi@kela.fi

Ulla Hämäläinen, johtava tutkija
Kelan tutkimusosasto
etunimi.sukunimi@kela.fi

© Kirjoittajat ja Kelan tutkimusosasto

Nettityöpapereita-sarjan julkaisut ovat keskustelun avauksia tai alustavia tutkimusraporteja.

www.kela.fi/tutkimus

Helsinki 2011

Alkusanat

Äitiyspakkaus jaetaan vuosittain noin 40 000 perheelle. Kela on vastannut pakkauksen sisällystä ja toimittamisesta vuodesta 1994 alkaen. Tässä julkaisussa esitellään vuonna 2010 toteutetun, yhdeksännen Äitiyspakkauskyselyn tuloksia. Kyselyn tarkoituksena on tuottaa tietoa äitiyspakkauksen kehittämistyötä varten. Kyselyihin on pakkausta koskevien peruskysymysten lisäksi sisällytetty myös erityisteemoja. Vuonna 2010 ajankohtaisia erityisteemoja olivat vanhempainvapaan jakaminen puolisoitten kesken sekä sähköinen asiointi. Tässä julkaisussa raportoidaan äitiyspakkausta ja perhevapaiden jakamista koskevat tulokset. Asiantuntijapalveluja koskevat tulokset julkaistaan myöhemmin.

Kyselyn uudistamiseen, suunnitteluun ja toteuttamiseen on osallistunut useita ihmisiä. Haluamme kiittää kaikkia tutkimukseen osallistuneita asiantuntevasta avustanne tutkimuksen suunnittelussa ja kyselylomakkeen työstämisessä. Kiitos äitiysavustusraadille sekä ohjausryhmän Anita Haatajalle, Hanna-Mari Heinoselle, Miia Saarikallio-Torpille ja Vesa-Pekka Juutilaiselle hyvistä kommentteistanne.

Erityinen kiitos kaikille teille lähes 1 500 äidille, jotka ehditte ja jaksoitte vastata kiireisessä vauva-arjessanne kyselyyn!

Helsingissä helmikuussa 2011

Tekijät

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Tutkimuksen toteutus ja aineiston kuvaus	8
3	Miksi äitiysavustus otetaan rahana pakkauksen sijaan?.....	11
4	Äitien mielipiteitä ja arvioita äitiyspakkauksesta.....	12
4.1	Tyytyväisyys pakkaukseen.....	12
4.2	Mitä äidit arvostavat ja pitävät tärkeänä pakkauksessa?.....	13
4.3	Äitiyspakkauksen tarpeellisimmat tuotteet	15
4.4	Tarpeettomimmat tuotteet	17
4.5	Tyytyväisyys pakkauksen kestovaippoihin	18
4.6	Tyytyväisyys vaatteiden kokoon ja toiveet vaatteiden väreistä.....	21
4.7	Mitä tuotteita pakkaukseen tulisi lisätä?.....	22
4.8	Muita kehitysehdotuksia sekä terveiset äitiyspakkauksen suunnittelijoille	24
5	Perhevapaat ja niiden jakaminen	25
5.1	Äidin työmarkkina-asema ja aikomukset.....	25
5.2	Isän vapaat – monimutkainen kokonaisuus	29
5.3	Perheiden aikomukset vanhempainvapaan jakamiseksi.....	31
6	Yhteenveto.....	34
	Lähteet	38
	Liitteet.....	40

1 Johdanto

Kiitos kaikista ihanista pakkauksen tuomista hyvistä materiaaleista ja siitä iloisesta yllätyksestä, joka saapuu jotenkin tekemään uudesta tulokkaasta konkreettisen perheenjäsenen, joka kohta tulee näitä vaatteita käyttämään! Koko perhetä on aina odotettu kotiin, ennen kuin pakkaus on avattu.

Ihanaa, että Suomessa on laadukas ja tyylikäs äitiyspakkaus, joka on täynnä tarpeellista tavaraa.

Mikä kuuluu lähes jokaisen suomalaisen äidin odotusaikaan? Saada tieto postissa odottavasta isosta paketista, jonka sisältö koskee tulevaa, uutta perheenjäsentä. Äitiyspakkauksen vaatteita ja tavaroita tutkitaan usein koko perheen voimin miettien pian syntyvää vauvaa. Pakkausta pidetään erityisenä lahjana suomalaisille perheille. Se onkin harvinaisuus maailmassa, sillä ainoastaan Tallinnan kaupunki jakaa äideilleen äitiyspakkausta vastaavaa hoivapakkausta synnytyssairaalasta lähdetessä. (Sosiaalivakuutus 2010, 22.) Rahallista tukea vastasyntyneiden perheille annetaan toki muissakin maissa: esimerkiksi Ranskassa maksetaan erityinen perheavustus lapsen syntymän tai adoption jälkeen ja Espanjassa kolmannesta ja useammasta syntyvästä lapsesta maksetaan erillinen avustus (Kontula 2004, 36).

Pakkaus on jo sellaisenaan aivan upea ja uniikki lahja kaikille Suomen perheille. Ulkomaalainen mieheni jaksaa ihmetellä sitä ja kertoa siitä ystävilleen.

Hienosti suunniteltu paketti ja varmasti ainutlaatuinen maailmassa.

Äitiysavustusta maksetaan äidin ja lapsen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (äitiysavustuslaki 28.5.1993/477). Laki äitiysavustuksesta hyväksyttiin jo vuonna 1937, jolloin avustuksen tarkoituksena oli tukea vähävaraisia äitejä ja edistää heidän lastensa terveyttä. Tulosidonnaisuus poistettiin 1949, jonka jälkeen kaikki Suomessa asuvat äidit ovat olleet oikeutettuja avustukseen (Hellsten 1993, 240–242, 267). Äitiysavustus on ohjannut odottavat äidit terveystarkastuksiin, mikä on osasyynä siihen, että äitiys- ja lapsikuolleisuutemme on maailman pienimpiä (Takala ja Klaukka 2000, 141).

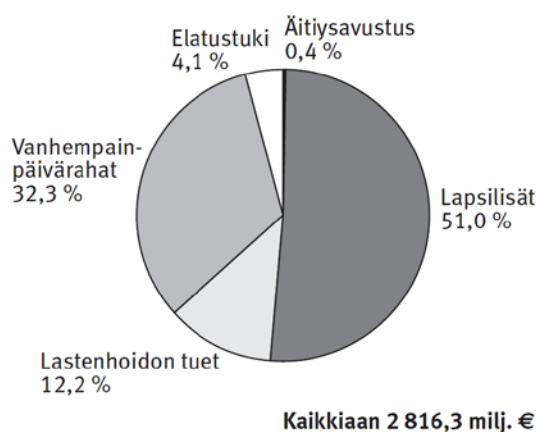
Suomessa asuva äiti voi ottaa äitiysavustuksensa joko pakkauksena tai rahana (140 euroa), ja avustusta voi hakea, kun raskaus on kestänyt 154 päivää ja äiti on käynyt terveystarkastuksessa ennen neljännen raskauskuukauden päättymistä. Äitiysavustus maksetaan korotettuna¹ perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi kuin yksi lapsi. (Äitiysavustuslaki 28.5.1993/477.)

¹ Jos lapsia syntyy enemmän kuin yksi, äitiysavustusta korotetaan niin, että toisesta lapsesta saa kaksi, kolmannesta kolme jne. äitiysavustusta. Kaksoisista saa siis yhteensä kolme pakkausta tai 420 euroa (ensimmäisestä lapsesta 140 euroa ja toisesta 2 x 140 euroa). Kolmosille äitiysavustus on kuusi äitiyspakkausta tai 840 euroa (140 euroa + 2 x 140 euroa + 3 x 140 euroa). Äiti voi myös valita äitiyspakkausten ja rahan yhdistelmän.

Äitiysavustuksen osuus Kelan etuusmenoista on häviävän pieni. Vuonna 2009 äitiysavustuksen kustannukset olivat 11,1 miljoonaa euroa, mikä on 0,4 prosenttia kaikista Kelan maksamista 2 816,3 miljoonan euron lapsiperhe-etuuksista (kuvio 1). Osuus kaikista Kelan etuusmenoista on siis tuhannesosan luokkaa. Vaikka äitiysavustuksen osuus Kelan perheetuusmenoista on pieni, sen merkitys perheille on erityinen.

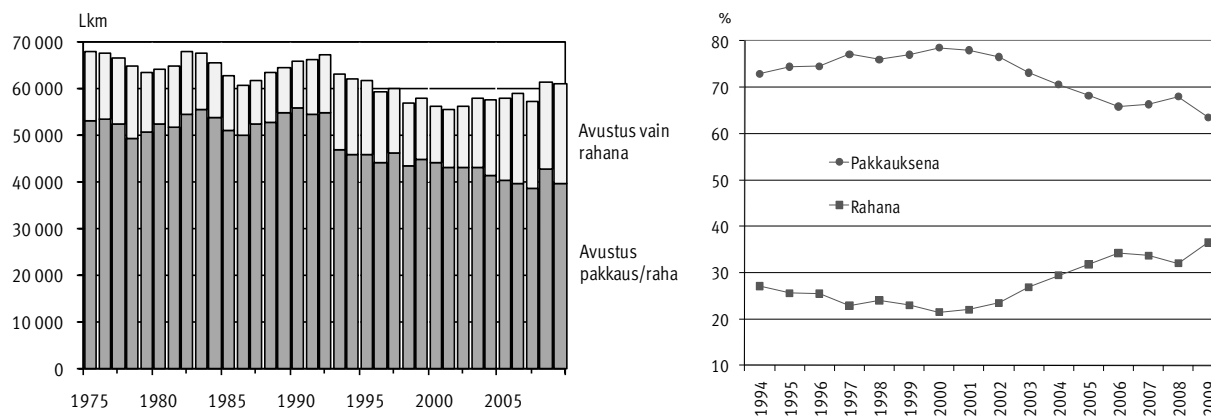
Suurin osa perheistä ottaa äitiysavustuksen pakkauksena ja ensimmäistä lastaan odottavista lähes kaikki (94 % vuonna 2009). Pakkauksia jaetaan vuosittain noin 40 000 kappaletta. Viime vuonna pakkauksen otti 64 prosenttia kaikista äideistä, mikä on hiukan edellisvuotta vähemmän. Pakkauksen ottaneiden osuus on laskenut vuosituhannen vaihteesta lähtien. 1990-luvun lopussa pakkauksen otti lähes 80 prosenttia perheistä, nyt vajaa 70 prosenttia (kuvio 2). Ilmeisesti muiden kuin esikoisten vanhemmista pakkauksen ottajien osuus on vähentynyt.

Kuvio 1. Kelan maksamat lapsiperhe-etuudet 2009.

Lähde: Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2010, 12.

Kuvio 2. Äitiysavustuksen saaneiden äitien lapset 1975–2009 ja äitiysavustuksen pakkauksena ja rahana ottaneet äidit 1994–2009 (%).

Lähde: Kelan tilastot 2010. Äitiysavustukset.

Äitiyspakkaus sisältää lähes sata tuotetta (kuvio 3). Pakkauksessa on erikokoisia lastenvaatteita ja lastenhoitotarvikkeita, esimerkiksi

- bodyja, potkukousuja, villahaalari, ulkohaalari, sukat
- peite, kylpypyyhe, aluslakana, pussilakana, peitemakuupussi
- kynsisakset, hiusharja, hammasharja, kylpylämpömittari, katselukirja ja oppaita.

Uusimman pakkauksen vaatteista ja tarvikkeista on kuvat Kelan internetsivuilla (www.kela.fi/lapsiperhe -> äitiysavustus -> äitiyspakkaus kuvina). Pakkaus vaihtuu vuosittain, kun aiempi pakkaus on jaettu loppuun, usein huhti–toukokuussa. Kelassa halutaan siirtyä jakamaan pakkauksia kalenterivuositain, jolloin pakkaus vaihtuisi vuodenvaihteessa. Tähän päästään pidentämällä kahden seuraavan pakkauksen sopimuskautta pakkauksen tuotteiden toimittajien kanssa vuodesta 16 kuukauteen. Vuoden 2011 pakkausta jaetaan siis toukokuusta 2011 elokuuhun 2012, ja seuraavaa pakkausta elokuusta 2012 joulukuuhun 2013. Tämän jälkeen pakkaus vaihtuu vuoden alussa.

Äitiysavustus on kuulunut Kelan hoitamiin etuuksiin vuodesta 1994 lähtien. Äitiyspakkauksen kehityksestä ja sisällöstä päättää Kelan hallituksen nimeämä äitiysavustusraati, johon kuuluvat edustajat Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Kelasta, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä neuvolasta. Pakkauksen tuotteet kilpailutetaan vuosittain, ja tuotteiden valintakriteerit ovat muun muassa tuotteiden hinta, laatu, käytettävyys ja ympäristöystävällisyys (Kontiainen 2010, 16). Kehitystyön tueksi tarvitaan ajantasaista tietoa pakkauksen tuotteiden tarpeellisuudesta, laadusta ja käyttökelpoisuudesta. Tämä selvitys on tehty äitiysavustusraadin käyttöön ja kehitystyön tueksi. Tarkoitus on tuottaa tietoa siitä, vastaako pakkaus nykyperheiden toiveita ja vaatimuksia. Ovatko vanhemmat tyytyväisiä pakkaukseen ja kuinka sitä voitaisiin vielä kehittää?

Kuvio 3. Äitiyspakkaus 2009, jota jaettiin äideille 6.5.2009–10.5.2010.

Äitiyspakkauskyselyllä oli tänä vuonna kolme teemaa: äitien tyytyväisyys äitiyspakkaukseen ja pakkauksen kehittäminen, vanhempainvapaan jakaminen puolisoiden kesken sekä äitien käyttämät asiointipalvelut, etenkin sähköinen asiointi. Tässä julkaisussa raportoimme äitiyspakkausta koskevat tulokset ja kysymykset, jotka koskivat vanhempainvapaan jakamista puolisoiden kesken.

Tavoitteemme oli selvittää, mitä mieltä pakkauksen saaneet äidit ovat vaatteiden ja tarvikkeiden tarpeellisuudesta, laadusta ja käytettävyydestä. Mitkä vaatteet ja tuotteet ovat tärkeitä ja mitä voitaisiin jättää pois? Lisäksi halusimme tietoa isäkuukauden käytöstä ja kotihoidontukiaikomuksista. Tarkastelemme perhevapaiden käyttöä ja jakamista niiden perheiden osalta, joilla vapaiden jakaminen on vasta edessäpäin. Halusimme tietoa nimenomaan aikomuksista käyttää ns. isäkuukautta kuin kotihoidon tukeakin, ja tarkastelemme näitä suunnitelmia suhteessa äitien työmarkkina-asemaan.

2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston kuvaus

Äitiyspakkauskysely toteutettiin nyt yhdeksättä kertaa. Uudet kysymykset koskivat äitiyspakkauksen kouluarvosanaa, vaatteiden väritoiveita, parasta kestovaippaa, halukkuutta ekologisuuden lisäämiseen vähentämällä pakkauksen tuotteita, pakkauslaatikon käyttöä lapsen vuoteena, äitien mielestä parasta pakkauksen toimitustapaa ja äitien mielipiteitä vaatteiden kokoluokista. Onko pieniä vaatteita (50 cm) liian vähän ja suuria kokoja (yli 70 cm) liikaa? Kysyimme myös isyyysvapaan käyttöä ja äidin työmarkkina-asemaa. Osa tuotekysymyksistä oli samoja kuin edellisinä vuosina. Äitiysavustuksen rahana ottaneilta äideiltä ei kysytty äitiyspakkausta koskevia kysymyksiä eikä arviota äitiyspakkauksesta. Heiltä kysyttiin syitä siihen, mikseivät he halunneet ottaa pakkausta ja ovatko he joskus aikaisemmin ottaneet äitiyspakkauksen. (Ks. liite 3.)

Kyselyn kohdejoukkona olivat äitiysavustuksen saaneet äidit, jotka olivat saaneet lapsen 1.8.2009–30.4.2010. Kysymykset koskivat 6.5.2009–10.5.2010 (kuvio 3) jaettua vuoden 2009 äitiyspakkausta. Perusjoukon 41 658 äidistä poimittiin kaksi satunnaisotosta. 3 000 hengen otos otettiin niistä äideistä, jotka olivat jättäneet sähköpostiosoitteensa Kelan sähköisiin asiointipalveluihin, ja 1 000 hengen otos niistä äideistä, joille sähköpostiosoitetta ei löytynyt ja joille lähetettiin postitse osoite verkkokyselyyn. Tämä tutkimusraportti käsittelee sähköpostiotoksen vastauksia, sillä toisen otoksen vastausaste jäi hyvin alhaiseksi (10 %). Molempien otosryhmien vastauksista poistettiin tunnistetiedot ja vastaukset toimitettiin suoraan äitiysavustusraadin käyttöön, joten kaikkia tuloksia käytetään pakkauksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Kysely tehtiin nyt ensimmäistä kertaa verkkokyselynä. Aiempien Äitiyspakkauskyselyjen otoskoko on ollut postikyselyn vuoksi huomattavasti tätä kyselyä pienempi, noin 300. Lisäksi aiemmat kyselyt on tehty nuorempien lasten äideille, joiden lapset ovat olleet vastaushetkellä keskimäärin 2–3 kuukauden ikäisiä.

Verkkokysely toteutettiin elokuun lopussa 2010, ja kyselyyn vastasi 1 441 äitiä. Otoksesta poistettiin siihen kuulumattomat sähköpostiosoitteet ja henkilöt, joiden sähköpostiosoite oli muuttunut tai heitä ei tavoitettu esimerkiksi äitiysvapaiden aikana työsähköpostiosoitteesta. Lopullinen perusjoukko oli 2 890, joten kyselyn vastausasteeksi tuli 50 prosenttia. Katoanalyysi tehtiin vertaamalla otokseen poimittujen ja kyselyyn vastanneiden taustatietoja, jotka saatiin Kelan rekistereistä. Kyselyyn vastanneet äidit eivät poikkea taustatiedoiltaan otannan äideistä. Vastaajat edustavat siis hyvin perusjoukkoa. Uusmaalaiset äidit ovat vastanneet kyselyyn hieman muita innokkaammin. Kaikista vuonna 2010 äitiysavustuksen saaneista heidän osuutensa on 30 prosenttia, mutta vastaajista heitä on hieman yli kolmannes (ks. liite 1). Aineisto kuvaa kuitenkin hyvin lapsen saaneita perheitä eri maakunnissa.

Vastaajat olivat kyselyyn varsin tyytyväisiä, ja äidit pitivät kyselyä hyvänä palautekanavana. Kysely tuottikin paljon avovastauksia, joista saadaan hyvin yksityiskohtaista palautetta äitiyspakkauksen suunnittelijoille. Avovastauksia on käytetty esimerkkeinä myös tässä raportissa. Verkkokysely mahdollisti aikaisempaan postikyselyyn verrattuna suuremman otoksen ja tarkemman tiedon keräämisen yksittäisistä tuotteista. Äitiyspakkauksen toteuttaminen tulevaisuudessa kokonaan sähköisesti on niin otoskoon, tiedonkeruun kuin kustannustenkin näkökulmasta järkevää.

Hyvä kysely, sain antaa palautetta jota olin ajatellut antaa mutta en ollut saanut aikaiseksi lähettää. Hyvä, että mielipidettä kysyttiin.

Vastaajat olivat tyytyväisiä verkkokyselyyn myös siksi, että vastaamisen pystyi tarvittaessa keskeyttämään ja jatkamaan sitä myöhemmin. Kyselyä pidettiin kuitenkin melko pitkänä.

Kyselyssä oli huippua se, että sitä pystyi jatkamaan myöhemmin elikkä tekemään pätkissä. Näin pienen lapsen äitinä se on hyvä, kun aina voi tulla yllätyksiä.

Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista äideistä otti äitiysavustuksen pakkauksena, mikä on lähes yhtä paljon kuin äidit keskimäärin ottavat pakkauksia (64 % vuonna 2009). Valtaosa kyselyyn vastanneista äideistä oli noin 30-vuotiaita ja syntynyt lapsi oli heille ensimmäinen (ks. taulukko 1, s. 10). Kyselyyn vastanneiden äitien ikäjakauma vastaa varsin hyvin otoksen ja synnyttäneiden äitien ikäjakaumaa. Tilastojen mukaan vuonna 2009 synnyttäjien keski-ikä oli 30 vuotta ja ensisynnyttäjien 28 vuotta. Synnyttäjien keski-ikä on pysynyt pitkään samana, mutta ensisynnyttäjien keski-ikä on hiukan kohonnut. (Vuori ja Gissler 2010, 3.)

Aikaisemmissa äitiyspakkaustutkimuksissa kysely on kohdistettu noin 2–3 kuukauden ikäisten lasten vanhemmille. Tämä on merkinnyt sitä, että vastaajat eivät ole voineet arvioida käytön perusteella kaikkia tuotteita ja käyttökokemuksia on saatu hyvin lyhyeltä ajalta. Tässä tutkimuksessa haluttiin mielipiteitä ja kokemuksia pidemmältä ajanjaksolta, joten otokseen pömittiin eri-ikäisten lasten vanhempia. Nuorimmat lapset ovat noin kolmen kuukauden ja vanhimmat lapset vuoden ikäisiä. Keskimäärin kyselyyn vastanneiden lapset olivat vajaan vuoden ikäisiä. Puolet vastanneiden äitien lapsista oli yli 9 kuukauden ikäisiä, ja aivan pieniä, alle

neljän kuukauden ikäisiä lapsia, oli noin kymmenes. Tyttöjen osuus lapsista oli 49 prosenttia ja poikien 51 prosenttia.

Neljännes kyselyyn vastanneista äideistä oli suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon, kolmannes alemman korkeakoulututkinnon ja vajaa kolmannes ammattikoulun tai opistotutkinnon. Yksinhuoltajia vastaajissa oli viisi prosenttia.

Taulukko 1. Vastaajien taustatietoja (%).

	Vastaajat (%)	Vastaajat (n)	Otos (%)
Äidin ikä			
≤ 24	12	162	14
25–29	30	404	31
30–34	38	509	36
35–39	17	225	16
40 ≥	3	49	4
Yhteensä	100	1 349	100
Monesko syntynyt lapsi on äidille?			
1.	49	682	44
2.	33	462	36
3.	12	165	13
4.	4	49	4
5.	2	29	2
6. ≥	1	21	1
Yhteensä	100	1 408	100
Lapsen ikä			
≤ 4 kk	12	12	
5–6 kk	19	19	
7–8 kk	17	17	
9–10 kk	27	27	
11 kk ≥	26	26	
Yhteensä	100	1 430	
Äidin koulutus			
Enintään peruskoulu	6	82	
Ylioppilastutkinto	9	129	
Ammatti- tai opistotutkinto	30	429	
Alempi korkeakoulututkinto / ammattikorkeakoulututkinto	32	453	
Vähintään ylempi korkeakoulututkinto	24	344	
Yhteensä	100	1 437	
Ottiko äiti avustuksen pakkauksena vai rahana?			
Pakkauksena	67	959	
Rahana	32	467	
Pakkauksena sekä rahana (mahdollinen vain monikko- raskauksissa)	1	15	
Yhteensä	100	1 441	

3 Miksi äitiysavustus otetaan rahana pakkauksen sijaan?

Kaikista vastanneista äideistä äitiysavustuksen otti rahana 32 prosenttia, ja lähes kaikki (94 %) äitiysavustuksen rahana ottaneista äideistä olivat valinneet pakkauksen joskus aikaisemmin. Äitiysavustus otettiin rahana, koska pakkauksen vaatteita ja tuotteita ei tarvittu: vaatteita oli jäänyt aiemmista pakkauksista ja vanhemmilta sisarilta tai vaatteita oli saatu lahjaksi. Toinen merkittävä syy oli se, että rahalle koettiin olevan enemmän tarvetta. (Kuvio 4.) Syyt ovat samat kuin aiemmin tehdyssä äitiyspakkauksikyselyssä on todettu (Miettunen ym. 2006, 16–17).

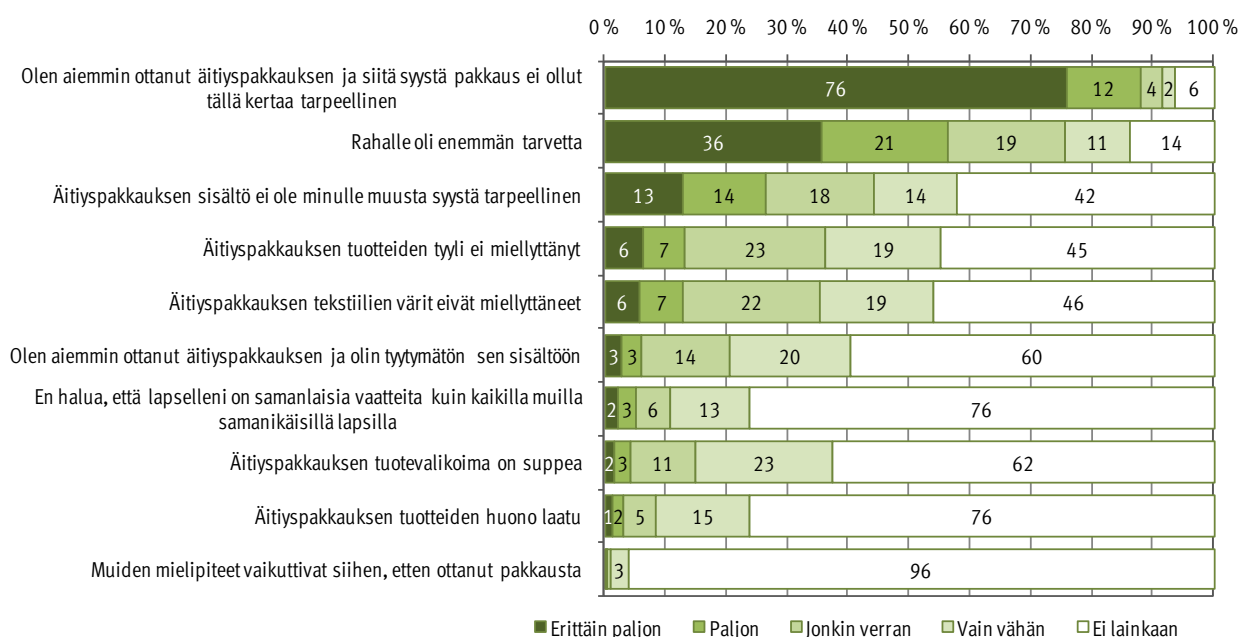
Rahalla pystyi hankkimaan tarpeellisia tuotteita. Käytimme rahan laadukkaampien kestovaippojen hankintaan.

Ensisynnyttäjistä ainoastaan kolme prosenttia otti avustuksen rahana. Ensisynnyttäjien ja muiden äitien syyt olla ottamatta pakkausta eivät juuri poikenneet toisistaan. Ensimmäisen lapsen saaneet raha-avustuksen ottaneet äidit olivat saaneet vaatteita sukulaisilta tai ystäviltä, joten he kokivat pakkauksen tarpeettomana.

Toivoisin että sen sisältö olisi supisuomalainen ja eettinen myös tuotantoketjultaan. Kestovaipat ovat jo hyvä alku. Itse olen kuitenkin saanut niin paljon vastaavia tuotteita joko ystäviltäni, joilla oli jo useita lapsia, tai pikkurahalla kirputoreilta, että päätin ottaa pakkaukset kummankin lapsen kohdalla rahana.

Vaatteiden tyyli tai väri ei miellytä osaa vastaajista, mikä vaikuttaa ainakin jonkin verran (36 %) siihen, ettei pakkausta haluta. Viidenneksen mielestä raha-avustuksen valintaan oli vaikuttanut ainakin jonkin verran se, ettei vastaaja ollut tyytyväinen aiemmin saamaansa äitiyspakkaukseen.

Kuvio 4. Syyt siihen, että äitiysavustus valittiin rahana pakkauksen sijaan (% , n = 446).

Raha-avustuksen valintaan ei näytä vaikuttavan muiden mielipiteet tai se, että tuotteiden laatua pidettäisiin huonona tai tuotevalikoimaa suppeana.

Osa äideistä haluaa kierrättää, ja he toteavat saavansa 140 eurolla kirpputoreilta enemmän vaatteita kuin pakkaus sisältää.

Ostan vanhemmalle lapselle mieluummin uutta, vauvalle käy käytetty, kun vaatteet eivät vielä juurikaan kulu.

4 Äitien mielipiteitä ja arvioita äitiyspakkauksesta

4.1 Tyytyväisyys pakkaukseen

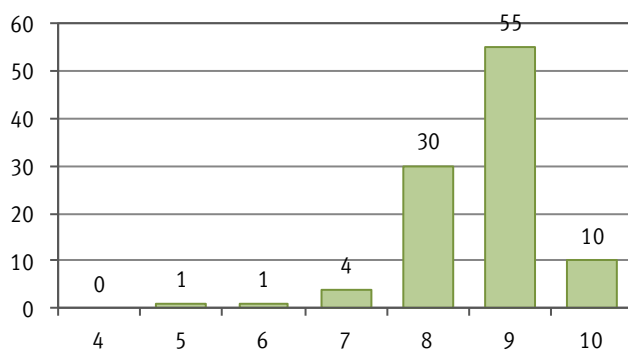
Pakkaukseen kokonaisuutena ollaan erittäin tyytyväisiä. Yli puolet vastaajista (55 %) antaa pakkauksen kouluarvosanaksi 9, ja kaikkien annettujen arvosanojen keskiarvo on 8,7 (kuvio 5). Aiemmin pakkauksen ottaneet äidit antavat yhtä hyvän arvosanan pakkaukselle kuin esikoisten äidit.

Vaikka alussa olin sitä mieltä, että emme pidä pakkauksessa olevia vaatteita, koska ne eivät olleet väreiltään sellaisia mitä olisin itse ostanut, niin lopulta kävi niin, että pakkauksen vaatteet olivat meillä eniten käytössä.

Jos kolmas lapsi on tullakseen, valitsen kyllä silloinkin äitiyspakkauksen, siinä on kaikki mitä pieni lapsi aluksi tarvitsee.

Korkeasti koulutetut äidit ovat pakkaukseen tyytyväisempiä kuin pelkän peruskoulun käyneet äidit. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 72 prosenttia antaa arvosanan 9 tai 10, kun peruskoulun käyneistä äideistä saman arvosanan antaa vain 37 prosenttia.

Kuvio 5. Äitiyspakkauksen kouluarvosana (%).

4.2 Mitä äidit arvostavat ja pitävät tärkeänä pakkauksessa?

Äidit suhtautuvat pakkauksen vaatteisiin ja tuotteisiin hyvin käytännöllisesti. He pitivät erittäin tärkeänä tuotteiden hyvää laatua ja tuotevalikoiman monipuolisuutta (kuvio 6). Vaatteiden tulee kestää useita pesukertoja ja kulutusta. Äidit arvostavat myös vaatteiden helppoa pukemista lapselle ja antoivat avovastauksissa kiitosta esimerkiksi pakkauksessa olevista vastasyntyneiden vaatteista.

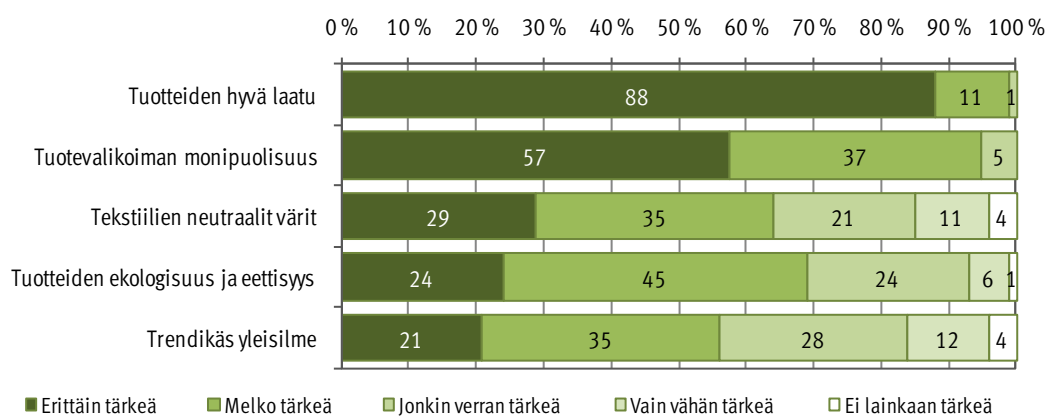
Kyllä te tiedätte vuosikymmenten kokemuksella millaiset vaatteet soveltuvat pienelle vauvalle parhaiten. Minulla oli kaappi täynnä design-vauvanvaatteita, jotka olivat aivan liian hankalia puettavaksi vastasyntyneelle. Myös vaatteiden laatu oli todella hyvä. Vaikka vaatteita pidettiin ja pestiin paljon, ei kankaaseen tullut edes pesunukkaa.

Pakkauksen monipuolisuus sai myös kiitosta äideiltä. Pakkauksessa on äitien mielestä lähes kaikki tarvikkeet ja vaatteet, mitä vauva alussa tarvitsee. Perheissä ei välttämättä olisi edes osattu hankkia kaikkia vauvaperheessä tarvittavia tavaroita. Äitiyspakkauksen arvostus ja tarpeellisuus välittyi myös avovastauksista.

Pakkauksen tulisi mielestäni olla sellainen, että sillä pääsee alkuun – – kun ainakaan ensikertalainen ei osaa kaikkea ottaa huomioon ja heti sairaalasta kotiin päästyään ei ehkä ole valmis sykkyyilemään kaupoissa hakemassa puuttuvia tavaroita.

Mahtavaa, kuinka paljon erilaisia tuotteita pakkaukseen mahtuu! Monia asioita emme olisi itse edes osanneet tai muistaneet ostaa, esim. kylpylämpömittari, ihovoide, kynsisakset jne.

Kuvio 6. Eri tekijöiden merkitys arvioitaessa äitiyspakkausta kokonaisuutena (%).

Ekologisuutta, eettisyyttä ja tekstiilien neutraaleja värejä pidetään melko tärkeinä tekijöinä pakkauksen kokonaisuutta ajateltaessa, kuten myös trendikästä yleisilmettä.

On hyvä, että ekologisuus otetaan entistä paremmin huomioon.

Vastaajilta kysyttiin, olisivatko he valmiita lisäämään pakkauksen ekologisuutta, vaikka se samalla vähentäisi tuotteiden määrää. Lähes puolet vastaajista (45 %) eivät ole valmiita tähän. Reilu viidennes ei osannut vastata kysymykseen. Osasyyn vastaamattomuuteen saattoi olla se, ettei kysymyksessä täsmennetty, mitä tuotteita mahdollisesti jätettäisiin pois.

Koska pakkaus on todella monipuolinen ja runsas, mielestäni ekologisuuden kustannuksella muutamien vaatteiden voisi jopa jättää pois. Kotimaisuuttahan ei voi ottaa kriteeriksi, mutta ehkä ekologisuus olisi sitten se juttu. Voiko lähellä tuotettua suosia ilman, että rikkoo kilpailutusta?

Koska tuotteiden laatua pidetään tärkeänä, oli tarpeen selvittää, ovatko pakkauksen tuotteet käyttäjien mielestä hyvälaatuisia. Vastaajien mielestä pakkauksen laatu on kokonaisuudessaan hyvä. Suurin osa äideistä (80 %) oli sitä mieltä, että pakkauksen kaikki lähes sata tuotetta olivat laadultaan hyviä. Laadun kriteereitä olivat kestävyys, käyttömukavuus ja pestävyys.

Äidit antoivat seuraavanlaista negatiivista palautetta muutamista yksittäisistä tuotteista: kypärämyssy oli liian tiukka, kestovaipat olivat huonolaatuisia, oloasun väri eikä malli miellyttänyt, sukat nukkaantuivat nopeasti, marjabody oli huonolaatuinen ja potkuhousut ovat ilman haaranapitusta hankalat käyttää. Kaikki yksittäisiä tuotteita koskevat kommentit on toimitettu äitiyspakkauksen suunnittelijoille, jotta palaute voidaan ottaa huomioon suunniteltaessa seuraavia pakkauksia.

Aikaisempina vuosina pakkauksen tuotteiden laatuun ollaan oltu huomattavasti tyytymättömiä. Ero selittyy kuitenkin ainakin osittain sillä, että aikaisemmissa kyselyissä yhtenä laatu-kriteerinä on ollut väri, joka selvästi aiheuttaa tyytymättömyyttä tekstiileihin yleensä (ks. Takala ja Klaukka 2000; Blomberg ym. 2002; Karhula ym. 2004; Nevalainen ym. 2008). Etenkin vuoden 2006 pakkauksen väreistä annettiin paljon palautetta, ja värit olivat tuolloin suurin yksittäinen tyytymättömyyden aihe (Miettunen ym. 2006, 8).

Avovastausten perusteella äidit arvostavat tuotteiden kotimaisuutta ja toivovat, että pakkaukseen valitaan Suomessa tehtyjä tuotteita. Julkisissa hankinnoissa on noudatettava hankintalakiä ja sen syrjimättömyysperiaatetta, joka edellyttää yhdenvertaista ja syrjimätöntä kohtelua tarjousmenettelyssä, eli valinnassa ei voi suosia suomalaisia tuotteita (laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348, 2 §). Moni suomalainen yritys teettää osan työstä ulkomailla, joten täysin suomalaisen tuotteen löytäminen on haastavaa. Mikäli tuote tehdään kokonaisuudessaan Suomessa, nostaa se tuotteen hintaa. Kalliimpien tuotteiden valitseminen pakkaukseen puolestaan merkitsee sitä, että pakkaus olisi nykyistä suppeampi.

Toivoisin, että pakkauksessa olisi mahdollisimman paljon suomalaisia tuotteita, jotta pakkauksella olisi myös työllistävä vaikutus. Äitiyspakkaus on kuitenkin sellainen suomalainen juttu, joten on sääli, jos sisältö tulee ulkomailta.

4.3 Äitiyspakkauksen tarpeelliset tuotteet

Pakkauksen vaatteet ja tekstiilit koetaan yleisesti erittäin tarpeellisiksi (kuvio 7, s. 16). Tarpeelliset tuotteet ovat bodyt, kynsisakset ja kylpypyyhe. Vaatteita pidetään hiukan tarpeellisempina kuin muita pakkauksen tuotteita, ja tarpeellisimmiksi vaatteista koetaan bodyt, lapaset, sukat ja puolipotkuhousut. Muista tekstiileistä äidit pitävät tarpeellisimpina peittoa, peitemakuupussia, kylpypyyhettä ja pussilakanaa.

Muista tuotteista kuin tekstiileistä äidit pitävät tarpeellisimpina kynsisaksia, hammasharjaa ja hiusharjaa (kuvio 8, s. 16). Punavalkoinen hymynaamahelistin on ollut monessa vauvaperheessä pidetty ensilelu, ja 88 prosenttia vastanneista pitikin sitä vähintään melko tarpeellisena tuotteena. Helistin oli viimeistä kertaa vuoden 2009 pakkauksessa.

Hymy-helistin menee visusti talteen lapsenlapsia odottamaan, kun oma vauva ei sitä enää käytä!

Pakkauksen tarpeelliset tuotteet ovat pysyneet melko samoina vuodesta toiseen (taulukko 2).

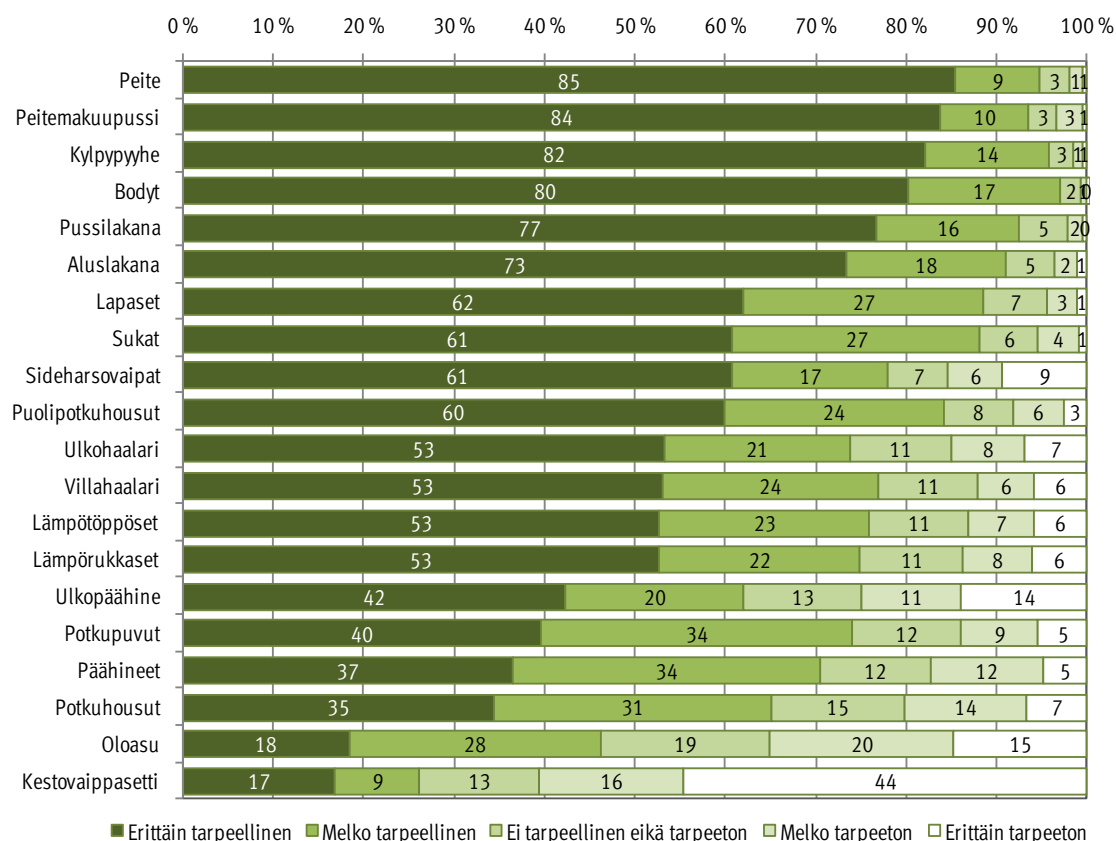
Äitejä pyydettiin valitsemaan kolme tuotetta, jotka tulisi ehdottomasti sisältyä pakkaukseen. Mielipiteet olivat hyvin yksimielisiä: pakkaukseen tulisi ehdottomasti sisältyä peitemakuupussi, bodyja ja ulkohaalari.

Taulukko 2. Äitiyspakkauksen tarpeelliset tuotteet 2002–2010.^a

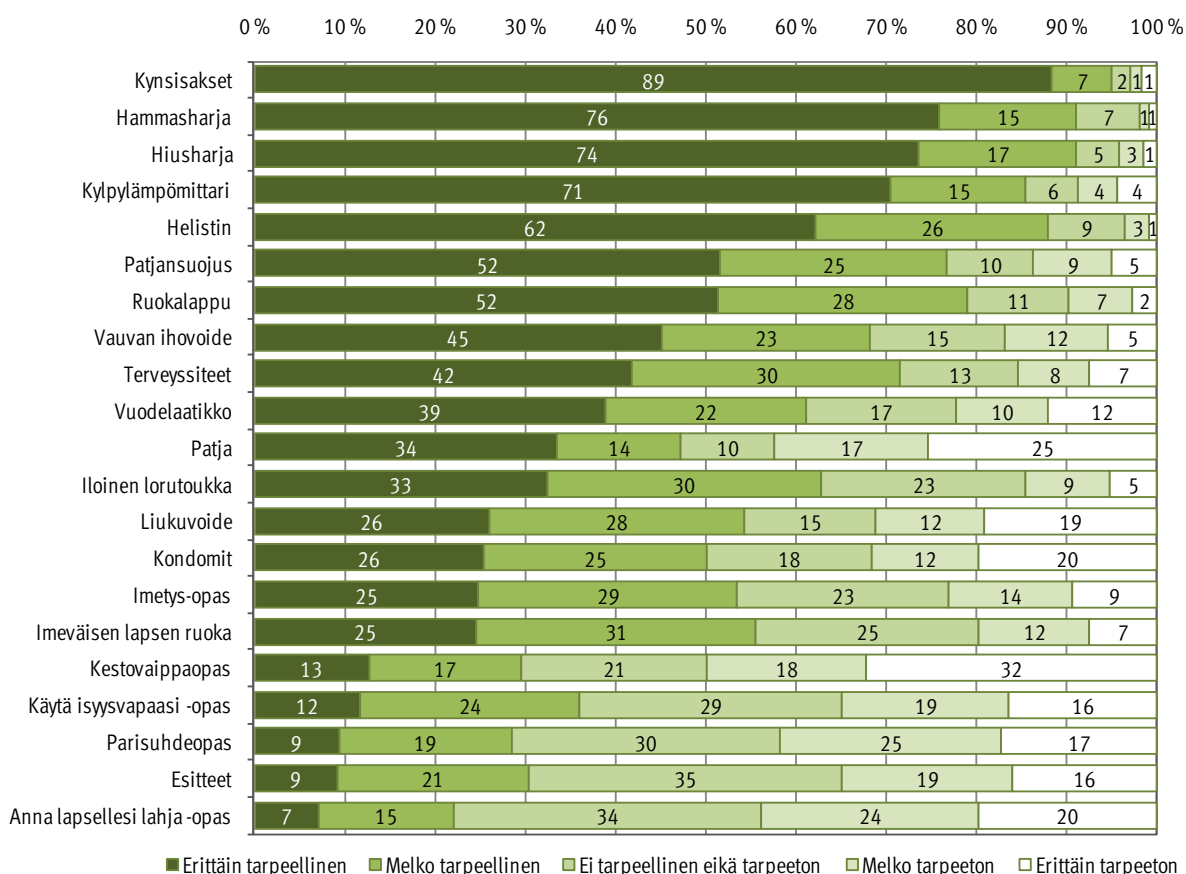
2002	%	2004	%	2006	%	2008	%	2010	%
Body-asut	97	Body-asut	97	Peite	94	Peite	97	Body-asut	97
Kynsisakset	95	Peite	97	Kylpypyyhe	94	Peitemakuupussi	97	Kylpypyyhe	96
Ulkohaalari	93	Hiusharja	96	Body-asut	94	Pussilakana	97	Kynsisakset	96
Peite	93	Peitemakuupussi	96	Hiusharja	94	Aluslakana	96	Peite	94
Kylpypyyhe	93	Valmisvaipat	96	Kynsisakset	93	Kynsisakset	96	Peitemakuupussi	94
Pussilakana	93	Kynsisakset	96	Pussilakana	92	Kylpypyyhe	95	Pussilakana	93
Peitemakuupussi	92	Pussilakana	95	Aluslakana	90	Body-asut	94	Aluslakana	91

^aVastauksista on laskettu yhteen osuudet erittäin ja melko tarpeelliset.

Kuvio 7. Äitiyspakkauksen tarpeellisimmat tekstiilit (%).

Kuvio 8. Äitiyspakkauksen tarpeellisimmat muut tuotteet (%).

4.4 Tarpeettomimmat tuotteet

Äitiyspakkauksen tarpeettomimmat tuotteet ovat äitien mielestä kestovaipat, erilaiset oppaat, patja, esitteet ja oloasu (kuvio 7 ja 8). Yli puolet (61 %) vastaajista piti kestovaippasettiä melko tai erittäin tarpeettomana. Kestovaipat koetaan tarpeettomiksi niissä perheissä, joissa ei käytetä kestovaippoja. Kestovaipoista ja niiden käytöstä on lisää luvussa 4.5.

Muita melko tai erittäin tarpeettomia pakkauksen tuotteita olivat äitien mielestä kestovaippaopas (50 %), Anna lapsellesi lahja -opas (44 %), parisuhdeopas (42 %) ja patja (42 %). Patjan kokeminen tarpeettomaksi selittyy sillä, että yli puolet vastaajista (58 %) ei ole käyttänyt äitiyspakkauksen laatikkoa lapsen vuoteena, jolloin pakkauksen mukana tulleella patjalla ei ollut heille käyttöä. Lähes puolet (48 %) vastaajista piti kuitenkin patjaa melko tai erittäin tarpeellisena. Eräs äiti ehdotti patjan yhdistämistä hoitoalustaksi.

Jos patjaan lisättäisiin muovitettu toinen puoli, voisi patjaa käyttää kotona vauvan hoitopöydän hoitoalustana eikä patja jäisi kokonaan käyttämättä.

Kolmasosa vastaajista piti esitteitä erittäin tai melko tarpeellisina ja lähes yhtä suuri osa (35 %) vastaajista oli sitä mieltä, että esitteet ovat melko tai erittäin tarpeettomia. Kysymyksessä ei tarkennettu esitteitä Kelan esitteiksi, joten osa vastaajista saattoi pitää kaikkia pakkauksen oppaita esitteinä. Toisaalta suurin osa äideistä etsi tietoa ensisijaisesti internetistä, jolloin paperiesitteet voidaan kokea turhiksi. Osan esitteistä ja oppaista voisi äitien mielestä siirtää Kelan internetsivuille. Avovastauksissa äidit toivoivat esitteiden ja oppaiden vähentämistä; mieluummin yksi tai kaksi selkeää opasta kuin monta erillistä pientä esitettä. Kelan esitteitä onkin toiveiden mukaisesti vähennetty pakkauksesta.

Kaikenmaailman lippuset, lappuset, esitteet pois – lentävät useimmilla suoraan roskeen.

Esitteiden määrää voisi pikkuhiljaa rajoittaa.

Vastaajista 60 prosenttia oli sitä mieltä, että oloasu oli melko tai erittäin tarpeeton. Avovastauksen perusteella oloasu oli myös muita pakkauksessa olleita vaatteita vähemmän käytetty. Tyytymättömyys oloasuun saattaa osin johtua vuoden 2009 pakkauksessa olleen oloasun laadusta ja väristä, joihin ei oltu tyytyväisiä. Aiemmissa äitiyspakkauksenkyselyissä oloasua ei ole koettu tarpeettomaksi tuotteeksi (ks. Miettunen ym. 2006; Nevalainen ym. 2008).

Kovaa puuvillaa, ei miellyttävän tuntuinen.

Ruma, huono muotoilu, kauhea väri.

Tiukka paita, ei vastaa housujen kokoa.

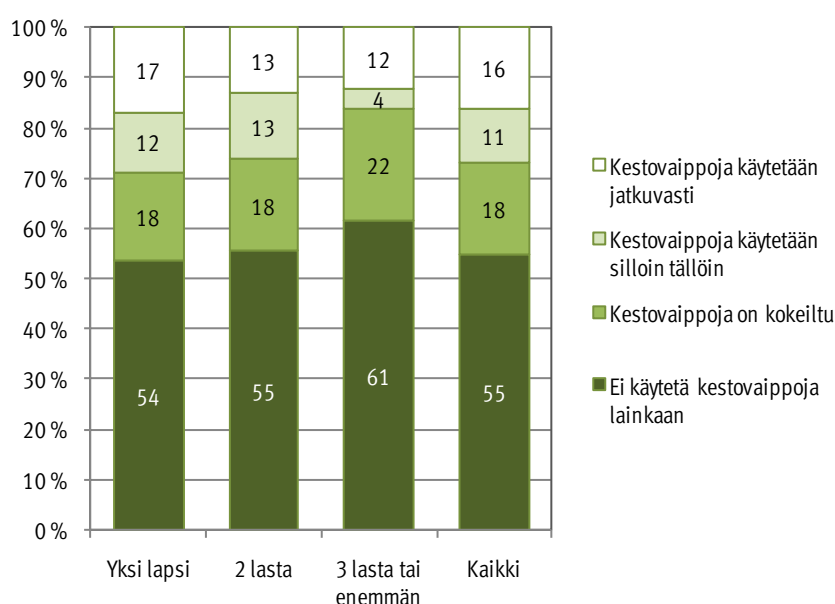
Äitejä pyydettiin valitsemaan myös kolme pakkauksen vähiten tarpeellista tuotetta. Vastauksen hajonta oli suurempi kuin pakkauksen tarpeellisimmista tuotteista, mutta selkeästi muita tarpeettomampina pidettiin kestovaippasettiä, esitteitä ja oloasua. Kaikki pakkauksessa mukana olevat oppaat saivat mainintoja, myös patja.

4.5 Tyytyväisyys pakkauksen kestovaippoihin

Kestovaippojen käyttö näyttäisi tulosten mukaan lisääntyneen, tai ainakin ainoastaan kertakäyttövaippoja käyttävien perheiden osuus on pienentynyt. Vuonna 2006 tehdyssä tutkimuksessa (Miettunen 2006) perheistä 70 prosenttia käytti lapsellaan ainoastaan kertakäyttövaippoja, kun vuonna 2010 vastaava luku oli 55 prosenttia. Tuloksia ei kuitenkaan voida suoraan verrata toisiinsa, koska kysymyksen rakenne on muuttunut ja toisaalta aiempien äitiyspakkauskyselyiden vauvat ovat olleet keskimäärin muutaman kuukauden ikäisiä, kun taas tässä kyselyssä lapset ovat keskimäärin vuoden ikäisiä.

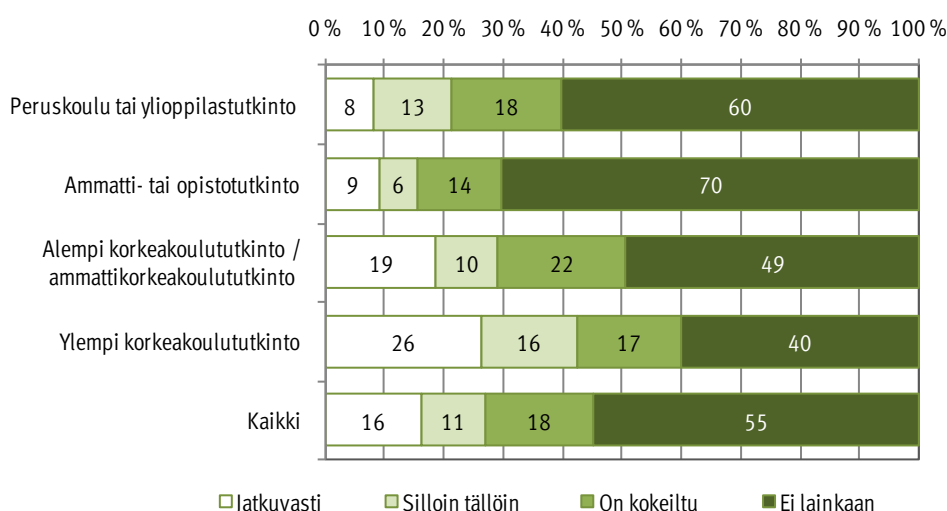
Jatkuvasti kestovaippoja käyttäviä perheitä oli vastanneista 16 prosenttia. Ehkä hiukan yllättäen kestovaippojen käytössä ei näytä olevan juurikaan eroa sen mukaan, onko lapsi neljän kuukauden ikäinen vai noin vuoden ikäinen. Sen sijaan kestovaippojen käyttö on hiukan yleisempää ensimmäisen lapsensa saaneiden äitien perheissä kuin sellaisissa perheissä, joissa on useita lapsia (kuvio 9). Lisäksi kestovaippoja lapsellaan käyttävät yleisemmin noin 30-vuotiaat äidit, mikä on ensisynnyttäjien keski-ikä, kuin alle 28-vuotiaat tai yli 34-vuotiaat äidit (liite 2). Saattaa olla, että kestovaippojen käyttö aloitetaan esikoisella, ja jos aikaisemmin on käyttänyt lapsellaan kertakäyttövaippoja, ei kestovaippoihin siirrytä kovin helposti.

Kuvio 9. Kestovaippojen käyttö perheen lapsien lukumäärän mukaan (%).

Myös äidin koulutuksella näyttäisi olevan vaikutusta siihen, käytetäänkö perheen lapsilla kestovaippoja vai ei. Kestovaippojen käyttö on yleisempää korkeasti koulutettujen äitien perheissä (kuvio 10). Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista äideistä 42 prosenttia käytti kestovaippoja lapsellaan silloin tällöin tai jatkuvasti, kun peruskoulun käyneistä kestovaippoja käytti 6 prosenttia. Aikaisemmissa äitiyspakkaustutkimuksissa (Miettunen ym. 2006) on saatu vastaava tulos: mitä korkeampi koulutus äidillä on, sitä useammin perheessä käytetään kestovaippoja. Vuonna 2006 korkeakoulutetuista äideistä 15 prosenttia käytti lapsellaan paljon tai enimmäkseen kestovaippoja, kun peruskoulun käyneistä äideistä ei yksikään käyttänyt kestovaippoja lapsellaan (Miettunen ym. 2006, 11.).

Kuvio 10. Kestovaippojen käyttö lasten äidin koulutuksen mukaan (%).

Äitiyspakkauksessa mukana ollutta kestovaippasettiä ei ollut kokeiltu puolessa (55 %) perheistä. Yhtä suuri osuus (55 %) vastaajista ei käyttä lapsellaan lainkaan kestovaippoja. Ne äidit, jotka olivat käyttäneet pakkauksen kestovaippasettiä, olivat vaipan laatuun ja kokoon tyytymättömiä. Pakkauksessa ollut kestovaippasetti vastasyntyneelle² oli äitien mielestä hankala käyttää ja vaipan imuteho oli todettu huonoksi. Kestovaipan laatua toivotaan paremmaksi ja kokoa suuremmaksi. Paras kestovaippa äitien mielestä oli joko taskuvaippa tai all-in-one-vaippa. Pakkauksen kestovaipat on vaihdettu uudemmissa pakkauksissa laadukkaampiin ja suurempiin kestovaippoihin äitien toiveiden mukaisesti.

Jos päätökseni käyttää kestovaippoja olisi ollut näiden vaippojen varassa, olisin varmasti päättänyt käyttää kertakäyttövaippoja.

Kestovaipoissa 3–6 kg malli jää osalle lapsista todella nopeasti pieneksi, ja osa vauvoissa kakkaa ensimmäisten kuukausien aikana niin tiheästi, että kestovaipan käyttö voi tuntua kovin raskaalta. Itse aloimme käyttää kestovaippoja vasta kun lapsi oli useamman kuukauden ikäinen ja silloin äitiyspakkauksen vaipat

² Kestovaippasetti vastasyntyneelle, 2 kpl, 3–6 kg, soft vaippahousu, 100-prosenttista polyesteria, laminoitu sisäpuolelta polyuretaanilla, tarrakiinnitys + muotoiltu flanelivaippa, 100-prosenttista puuvillaa.

olivat jo auttamattoman pieniä. One-size all-in-one-vaippa olisi paras tutustumisvaippa, helppokäyttöisin ja kävisi eri ikävaiheissa.

Taskuvaippa olisi helpoin ja halvin kokeiluvaippa, sillä uusia erilaisia imuja on helppo tehdä/hankkia ilman että kallein osa jää käyttämättä.

Lisäksi toivotaan selkeitä ohjeita kestovaipoista ja eri vaihtoehtoista sekä ohjeita kestovaippailun aloittamiseen.

HELPPOJA ja laadukkaita kestovaippoja yksityiskohtaisella ohjeistuksella mm. materiaalien eroista ja soveltuvuudesta eri tilanteisin. Esim. hampun imukyky verrattuna puuvillaan ja bambuun. Näin epäonnistunut kokeilu ei välttämättä johda luovuttamiseen, vaan kannustaa kokeilemaan muuta vaihtoehtoa!

Kestovaipat jakavat äitien mielipiteet. Osa äitiyspakkauksen saajista kritisoi jyrkästi pakkauksessa mukana olevia kestovaippoja, ja he halusivat pakkauksen ehdottomasti ilman niitä. Suuri osa äideistä hyväksyy kestovaipat pakkauksessa ja pitää jopa hyvänä niiden mukanaoloa mutta toivoo pakkaukseen myös kertakäyttövaippoja.

Minusta se joka haluaa kestoilla, niin saa hommata vaippansa itse!

Älkää jättäkö kertakäyttövaippoja kokonaan pois, nykyään kestovaipat ovat muotia ja monesti tuntee itsensä huonoksi, jos ei käytä niitä.

Kestovaipat pakkauksessa kannustavat äitejä ainakin kokeilemaan kestovaippoja vauvalle.

Äitiyspakkauksella olisi mahtava potentiaali saada kestovaipat käyttöön yhä useammassa suomalaisessa perheessä, jos niiden käytön aloittaminen tehtäisiin mahdollisimman helpoksi.

Vaikka emme käyttäneet kestovaippasettiä, niin pidän tärkeänä että pakkauksessa on sellainen mukana ja se mahdollistaa sen kokeilemisen.

Kestovaipat lisättiin äitiyspakkaukseen vuonna 2006 kertakäyttövaippojen rinnalle, ja nykyisessä pakkauksessa on ainoastaan kestovaippoja. Äitiysavustusraati on päättänyt, ettei kertakäyttövaippoja sisällytetä pakkaukseen ympäristönäkökohtien takia.

Kestovaippayhdistys on palkinnut Kelan äitiysavustusraadin vuonna 2009 vuoden kestovaippateon tekijänä. Yhdistyksen mukaan kertakäyttövaippojen jättäminen äitiyspakkauksista vähensi 700 000 ilmaiseksi jaettua vaippaa kaatopaikoilta. Lisäksi kestovaippojen lisääminen äitiyspakkauksiin edistää yhdistyksen mukaan lasten ja ympäristön hyvinvointia. (Kestovaippayhdistys 2009.)

Äidit kertoivat myös yleisemmin kesto-vaippoihin liittyvistä kokemuksistaan, esimerkiksi päiväkotien suhtautumisesta kesto-vaippoihin.

Ei päiväkodit eivätkä perhepäivähoitajat suostu käyttämään kesto-vaippoja! Miten tämä on mahdollista? Minut opetetaan äitiyspakkauksella niitä käyttämään ja sitten pakotetaan takaisin muovivaippoihin. Vaipat eivät tuota lisätyötä – minä pesen ja hoidan ne, mutta hoitopaikat eivät suostu käyttämään!

4.6 Tyytyväisyys vaatteiden kokoon ja toiveet vaatteiden väreistä

Äitiyspakkauksessa on kolmenkokoisia vaatteita. Äideiltä kysyttiin, tulisiko pakkauksessa olla enemmän pieniä, vastasyntyneen vaatteita, vai suurempia vaatteita. Yleisesti äidit ovat tyytyväisiä vaatteiden kokoon. Kolmasosan mielestä pieniä kokoja on liian vähän ja vajaan kolmanneksen mielestä suuria kokoja on pakkauksessa liian paljon (kuvio 11). Pieniä bodyja ja puolipotk housuja toivotaan lisää, ja suurimmilla lapsilla ei haluta käyttää enää potk housuja tai umpilahkeisia puolipotk housuja.

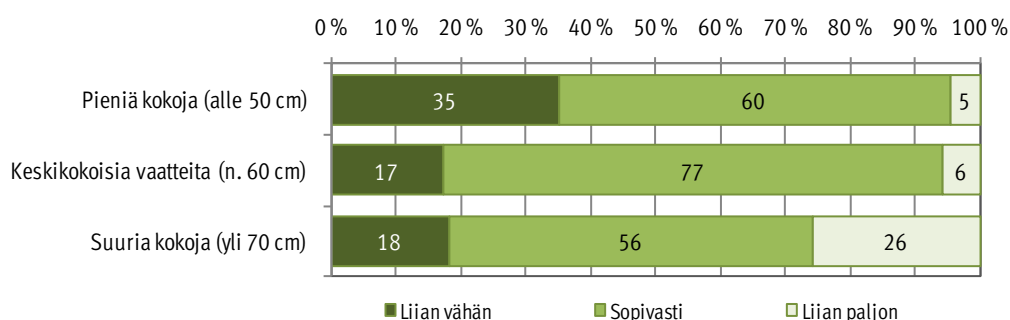
Ensisynnyttäjät toivovat enemmän pieniä vaatteita ja toisen lapsen saaneet suurempia vaatteita.

Mielestäni isoja vaatteita (70–74–80) saisi olla lisää, mutta se ei ehkä taas sitten ensisynnyttäjiä kauheasti miellytä. He ehkä haluaisivat käyttää vaatteita mahdollisimman pian kun taas näin suurperheellisenä isommat vaatteet kuluvat nopeammin, joten niiden kokojen kierrätys on hankalaa.

Pakkausta pidetään vauvaperheen aloituspakettina, jolloin tärkeänä pidetään pakkauksessa olevia perustarvikkeita, monipuolisia tuotteita ja pieniä vastasyntyneen vaatteita. Pakkauksen tuotteita halutaan käyttää lapsen synnyttyä ja silloin, kun lapsi on pieni.

Kuvio 11. Äitien tyytyväisyys pakkauksessa olevien vaatteiden kokoon (%).

Pakkauksessa on vaatteita kolmessa eri kokoluokassa. Onko esimerkiksi pieniä kokoja liian vähän tai suuria liian paljon?

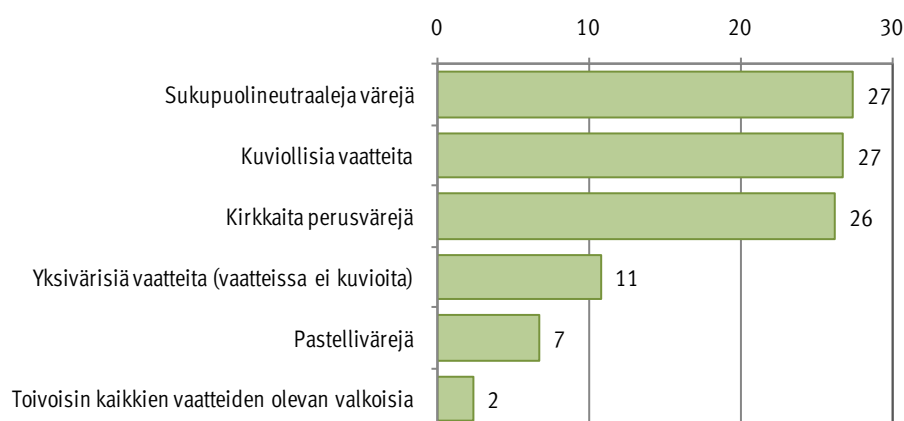
Mielestäni on hyvä, että äitiyspakkauksessa on tuotteita, joita tarvitaan juuri silloin kun vauva on vastasyntynyt. Isompia vaatteita on sitten helpompi hommata, kun vauva kasvaa. Alussa on kiva että pakkauksesta löytyy kaikki perustarvikkeet ja vaatteet.

Pakkauksen vaatteiden väreistä ja kuoseista ollaan monta mieltä, ja äitien toiveet ovat moninaiset. Vuoden 2009 pakkauksessa oli muun muassa vihreitä, ruskeita, harmaita ja persikanvärisiä vaatteita (kuvio 3, s. 7). Persikanvärinen oloasu oli joidenkin äitien mielestä liian tytönmäinen, eivätkä he halunneet pukea sitä poikalapselleen.

Jotta väritoiveita voitaisiin paremmin toteuttaa, pakkauksen suunnittelijat halusivat tietää, mitä värejä äidit toivovat pakkauksen vaatteisiin. Äidit toivovat vaatteiden olevan väritykseltään ennen kaikkea sekä tytöille että pojille sopivia (kuvio 12). Lisäksi toivotaan kuviollisia vaatteita ja kirkkaita perusvärejä. Täysin valkoiset vaatteet, pastellivärit ja yksiväriset vaatteet, joissa ei ole kuvioita, saivat huomattavasti vähemmän kannatusta.

Kuvio 12. Vaatteiden väritoiveet (%).

Millaista väritystä toivot äitiyspakkauksen vaatteisiin? Valitse kaksi mieleisintä vaihtoehtoa.

4.7 Mitä tuotteita pakkaukseen tulisi lisätä?

Äideiltä kysyttiin, mitä uusia tuotteita äitiyspakkaukseen tulisi lisätä. Erilaisia ehdotuksia ja kommentteja pakkaukseen lisättävistä tuotteista tuli kaikkiaan 730 (taulukko 3, s. 24). Suurin osa (12 %) kommentteista koski kestovaippoja: pakkaukseen toivotaan laadukkaampia ja isompia kestovaippoja, mieluiten taskuvaippoja tai all-in-one-vaippoja. Pakkauksessa voisi joidenkin äitien mielestä olla erilaisia kestovaippoja, joita voisi kokeilla vauvalla ja löytää mieleisensä vaipan.

Hyvien kesto/taskuvaippojen lisääminen pakkaukseen alentaa kokeilukynnystä, harva viitsii ostaa itse kokeiltavaksi kalliikkoja vaippoja jos ei niitä entisestään tunne.

Pakkaukseen toivotaan lisää bodyja (9 %) ja puolipotkuhousuja (4 %). Potkuhousujen tilalle äidit toivoivat helpommin puettavia puolipotkuhousuja, jossa olisi leveä resori vatsan kohdalla.

Puolipotkuhousut olisivat bodyjen kanssa huomattavasti täyspotkareita käyttökelpoisempi vaate. Kääntöpuntilliset, sukkaosattomat puolipotkarit myös sopisivat vauvalle pitkään. Pakkauksen potkarit (tai osan) voisikin vaihtaa puolipotkareihin.

Bodeja varten irtojatkopala haaraan jolla saa pidennettyä käyttöikä.

Pienille vauvoille toivotaan kietaisupaitaa tai kietaisubodya neppareilla ja kääntöhihoilla sekä kääntölahkeisia puolipotkuhousuja. Isompiin kokoihin toivotaan bodyja ja housuja sekä collegehousuja.

Muutama pieni body käsisuojilla, sillä sellaisia ei myydä kauppoissa (onneksi pakkauksessa on tällä hetkellä yksi sellainen body).

Bodyt ja erilliset housut ovat hyviä. Puolipotkarit ja potkuhousut liian vauvamaisia. Niitä korkeintaan 56 cm koossa. En ainakaan minä haluaisi pukea enää 70 cm lapselle potkuhousuja, kun jo nyt 4 kuukauden iässä ne ovat jo vähän vauvamaiset.

Vanuhaalaria ei ollut vuoden 2009 pakkauksessa ja sitä toivotaan takaisin (8 %) ilman, että villapuku jätettäisiin pois. Vanuhaalari on lisätty vuoden 2010 pakkaukseen.

Vanupuku, joka oli vielä vähän aikaa sitten. Keväällä vanupuvut loppuivat kauppoista.

Muista tuotteista kuin vaatteista eniten mainintoja saivat tuttipullo, tutti, ensilusikka, kertakäyttövaipat, kestoliivinsuojat, kuumemittari ja nokkamuki. Äitiyspakkausraati on päättänyt, että imetyksen tukemiseksi pakkaukseen ei sisällytetä tuttia eikä tuttipulloa. Tutti ei ole kuulunut pakkaukseen enää useaan vuoteen, ja matkavesipullon nimellä pakkauksessa ollut tuttipullo on ollut viimeisen kerran pakkauksessa vuonna 2005. Kestoliivinsuojat on lisätty vuoden 2010 pakkaukseen.

Äidit toivoivat erilaisia pakkauksia ensimmäistä lastaan odottaville ja toista tai jo ennestään lapsia saaneille perheille. Osa pakkauksen tuotteista jää monilapsisissa perheissä käyttämättä, kun perheet ovat saaneet kylpylämpömittarit ja muut perustuotteet aiemmista pakkauksista.

Toivoisin teille tulevan pakkauksen joka olisi sisarukselle. Josta puuttuisi haalarit, makuupussit, peitto yms. ja olisi enemmän käyttövaatetta.

Lisäksi toivottiin omia pakkauksia mm. poika- ja tyttövauvoille, kesä- ja talvivauvoille sekä kesto- ja kertakäyttövaippoja käyttäville.

Taulukko 3. Eniten mainintoja saaneet tuotteet, joita tulisi lisätä äitiyspakkaukseen.

<ul style="list-style-type: none"> – Kestovaipat (laadukkaampia vaippoja, suurempia vaippoja, erilaisia malleja kestovaipoista) – Bodyt – Tuttipullo – Vanuhaalari, välikausihaalari – Tutti – Ensilusikka – Kertakäyttövaipat – Kestoliivinsuojat – Puolipotkuhousut – Yöpuku, yöhaalari, potkupukumainen yöpuku – Kesävaatteita, kesäpäähine, lyhytihainen body, aurinkolasit 	<ul style="list-style-type: none"> – Housuja – Kuumemittari – Harsoja – Sukkahousuja – Nokkamuki – Sukkia – Rintavoide – Rintakumit – Unipussi – Maidonkerääjä – Niistäjä
--	--

4.8 Muita kehitysehdotuksia sekä terveiset äitiyspakkauksen suunnittelijoille

Osan pakkauksessa olevista esitteistä voisi vastaajien mukaan siirtää internetiin, ja sinne voisi myös lisätä erilaisia ohjeita sekä tietoa pakkauksen tuotteista. Kaksikieliset perheet, joiden toinen kieli ei ole ruotsi, voitaisiin huomioida paremmin ainakin internetsivuilla.

Tuotteista on hyvä kertoa, miksi se on valittu pakkaukseen. Ja sen lisäksi, että (pakkauksen mukana) tulee paperi, jossa on lueteltu tuotteet, niissä voisi olla kerrottu käyttötarkoitus ja jonkinlainen perustelu tuotteen tarpeellisuudesta.

Eräs äiti ehdotti, että koska äitiyspakkaus on saatu lahjana, käytetyt vaatteet voisi antaa hyväntekeväisyyteen.

Voisiko pakkauksen mukana ”markkinoida” sitä, että koska pakkaus on lahja, niin sen voisi välittää eteenpäin myös lahjana sitten, kun pakkauksen vaatteita ei enää tarvitse, esim. Venäjälle. Tietysti jotkut ajattelevat, että saahan sen muuttaa rahaksi samoin kuin saa rahallisen avustuksenkin, mutta kun apua tarvitsevia äitejä ja vauvoja on paljon. Pakkauksen kierrättäminen esim. ulkomaille olisi eräänlaista kehitysapua.

Vanhempia tulisi tiedottaa ja kannustaa entistä enemmän ekologisiin valintoihin kierrättämiseen äitiyspakkauksen kautta. Lisäksi pakkauksen kierrättämisen voisi hoitaa mieluummin yleisiin keräyksiin apua tarvitseville kuin että niitä myydään kirpputoreilla. Esimerkiksi vaatteet voisivat kiertää äitiyspoliklinikoille, joista ne menisivät niitä tarvitseville.

Äitiyspakkausta pidetään hyvänä ja tärkeänä perinteenä, jonka toivotaan jatkuvan. Pakkauksen toivottiin pysyvän lähes samanlaisena jatkossakin.

Äitiyspakkaus on todella hieno asia! Sitä kannattaa uudistaa, mutta maltillisesti, juuri nyt sisältä tuntuu olevan hyvin harkittu.

Pakkaus on todella monipuolinen ja hyvä sellaisena kuin on.

Kiitos ja jatkakaa tärkeää ja hyvää äitiyspakkausperinnettä josta voimme olla ylpeitä!

Äidit pitivät tärkeänä ja hyvänä asiana sitä, että Kela on kiinnostunut vanhempien mielipiteistä ja haluaa kehittää äitiyspakkausta ja toimintaansa.

Tarpeellinen kysely. Toivottavasti vastaukset vaikuttavat pakkaukseen ja toimintaan.

5 Perhevapaat ja niiden jakaminen

5.1 Äidin työmarkkina-asema ja aiomukset

Perhevapaiden jakamisesta on puhuttu paljon 2000-luvulla, mutta keskustelu on kohdistunut yksinomaan vanhempainvapaisiin.³ Vapaiden tasaisempi jakautuminen puolisoiden välillä on nähty 2000-luvun perhepolitiikassa väylänä työmarkkinoiden tasa-arvoistumiseen ja isien aseman muutokseen perheen sisällä (Hämäläinen ja Takala, 2007, 22–23). Perhevapaiden tasaisempaa jakamista on tuettu tekemällä useita lakiuudistuksia vanhempainvapaaseen. Vuonna 2003 otettiin käyttöön ns. bonusvapaaudistus, vuonna 2007 muutettiin vanhempainvapaan korvausasteita ja joustavoitettiin isien vanhempainvapaan käyttöä suhteessa äidin kotihoidontukijaksoon ja vuonna 2010 isien vanhempainvapaan bonusosaa pidennettiin kahdella viikolla. Vanhempainvapaiden uudistaminen on myös parhaillaan työtä tekevän Vanhempainvapaatyöryhmän tehtävänä. Työryhmä jättää esityksensä helmikuussa 2011.

Äitiyspakkauskyselyn yhteydessä kysyttiin vanhempainvapaiden jakamiseen ja kotihoidon tuen käyttöön sekä äitien työmarkkina-asemaan liittyviä kysymyksiä.⁴ Seuraavassa tarkastellaan perhevapaavalintoja suhteessa äidin työmarkkina-asemaan ja työsuhteeseen niissä perheissä, joissa lapsi on alle 10 kuukautta ja mahdollinen kotihoidontukijakso ei ole vielä alkanut. Rajaukseen on monta syytä. Ensinnäkin, tässä luvussa keskitytään tarkastelemaan perheiden aiomuksia ja suunnitelmia vanhempainvapaakauden jälkeen ennen kuin ne päätökset realisoituvat toiminnaksi. Tästä syystä tarkastelusta suljetaan pois ne, jotka ovat tämän lapsen osalta ratkaisunsa jo tehneet. Lisäksi aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että kotihoidon tukea hyödyntävät enemmän ne, joilla työmarkkina-asema on heikko (Hämäläinen 2005, 143–145), joten kotihoidon tukea jo saavat eivät ole kaikkia äitejä edustava ryhmä. Lisäksi on mahdollista, että kotona perhevapaalla olevat vastaavat kyselyyn hanakammin kuin

³ Perhevapailla tarkoitetaan tässä sekä vanhempainvapaata että sitä mahdollisesti seuraavaa kotihoidontukiaikaa.

⁴ Kysely osoitettiin äideille ja perhevapaata koskeviin kysymyksiin perheiden suunnitelmista ovat vastanneet vain äidit.

töihin jo palanneet äidit. Nämä syyt johtavat siihen, että tässä luvussa tarkastellaan vain niiden äitien antamia vastauksia, jotka ovat vielä äitiys- tai vanhempainvapaalla (n = 771).

Ennen lapsen syntymää 62 prosenttia äideistä kertoo olleensa ansiotyössä ja loput eli noin kolmannes oli ennen äitiysvapaata hoitovapaalla tai sai kotihoidon tukea, opiskelija, työtön tai muussa työmarkkina-asemassa (ks. taulukko 4). Äidin asema työmarkkinoilla ennen lapsen syntymää eroaa sen perusteella, onko lapsi ensimmäinen vai onko nyt syntyneellä lapsella vanhempia sisarusia. Ensimmäisen lapsen äideistä kolme neljästä on ollut ansiotyössä. Sekä opiskelijoina että työttömänä on ollut noin joka kymmenes ensisynnyttäjä. Jos lapsi on toinen tai useampi, noin puolet äideistä on ollut perhevapaiden välissä ansiotyössä. Neljännes äideistä on ollut hoitovapaalla tai saanut kotihoidon tukea⁵.

Naisilla määräaikaiset työsuhteet ovat yleisempiä kuin miehillä. Tilastokeskuksen mukaan synnytysikäisten naisten (25–34-vuotiaat) keskuudessa vuonna 2009 uusista, alle vuoden kestäneistä työsuhteista 59 prosenttia on määräaikaisia kun vastaavassa ikäryhmässä miesten uusista työsuhteista solmittiin määräaikaisena 39 prosenttia (Tilastokeskus 2009). Enemmistö Äitiyspakkauskyselyyn vastanneista äideistä kertoo olevansa äitiys- tai vanhempainvapaalla työsuhteesta: 63 prosenttia raportoi, että hänellä on työsuhde johon palata (taulukko 5, s. 27). Osuus on aavistuksen verran korkeampi kuin Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen perusteella vuonna 2009 alle 1-vuotiaiden lasten äideille laskettu osuus⁶. Ensimmäisen lapsen saaneista hieman pienempi osa raportoi, että heillä on työsuhde (60,6 %) kuin niistä äideistä, joilla on jo muita lapsia (64,3 %). Ero ei kuitenkaan ole suuri ja se johtuu osin siitä, että esikoisen saaneissa on enemmän työttömiä ja opiskelijoita.

Taulukko 4. Äidin työmarkkina-asema ennen äitiyspäivärahakautta, (%).^a

Äitiysvapaalle jäädessään äiti oli...	Kaikki	Ensimmäinen lapsi	Toinen tai useampi lapsi
Ansiotyössä	62	73	52
Hoitovapaalla tai kotihoidon tukea saavat	14	0	27
Opiskelija	8	11	6
Työtön	9	10	8
Muu/ei tietoa ^b	6	6	7
Yhteensä	100 %	100 %	100 %

^a Aikaisemmista tämän raportin taulukoista poiketen n = 771. Ks. rajaus luvussa 5.1.

^b Muun työmarkkina-aseman kohdalla äidit raportoivat pääasiassa erilaisia työmarkkina-asemien yhdistelmiä kuten työssäkäyvä opiskelija, osittain työtön jne.

5 Hoitovapaalla ovat ne henkilöt, joilla on työsuhde ja he ovat vapaalla työstään ja hoitavat alle 3-vuotiasta lasta kotihoidon tuen turvin kotona. Hoitovapaan käsite määritellään Työsopimuslaissa (Työsopimuslaki 26.1.2001/55 4. luku 3 §). Kotihoidon tuki ei kuitenkaan edellytä, että henkilöllä on työsuhde, joten käytämme termiä kotihoidontukea saavat, niistä henkilöistä jotka saavat kotihoidon tukea, mutta heillä ei ole voimassa olevaa työsuhdetta.

6 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2009 alle vuoden ikäisen lapsen äideistä työssä oli 9 prosenttia, perhevapaalla työstä yli puolet ja lasta hoitamassa ilman työsuhdetta kolmannes. Ero tässä esitettyyn selittyy ikaerolla lasten välillä.

Taulukko 5. Äitien työsuhde.

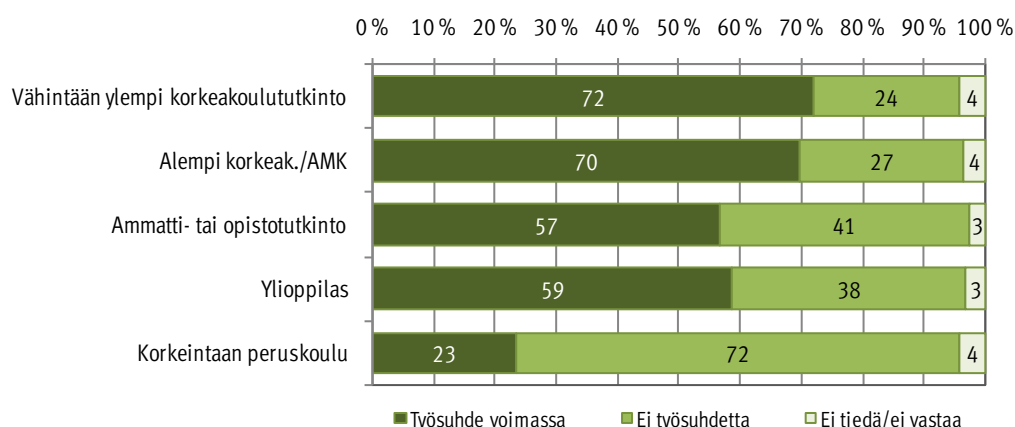
Onko sinulla voimassa oleva työsuhde, johon palata perhe-vapaiden päätyttyä?	%
Kyllä	63
Ei	34
En tiedä/ei vastannut	4

Äidin työmarkkina-asema ennen lapsen syntymää ja työsuhteen voimassaolo kyselyhetkellä tuottavat muutamia mielenkiintoisia havaintoja taulukoiden 4 ja 5 lisäksi. Ensinnäkin ennen lapsen syntymää ansiotyössä olleista esikoisten äideistä joka viides raportoi, että heillä ei ole kyselyhetkellä voimassa olevaa työsuhdetta. Näillä äideillä on siis ollut taustallaan määräaikainen työsuhde, joka on päätynyt juuri ennen perhevapaata tai sen aikana. Toinen mielenkiintoinen ryhmä on toisen tai useamman lapsen kanssa kotihoidon tukea saaneet. Heistä 40 prosenttia ilmoittaa, että heillä ei ole työsuhdetta johon palata perhevapaiden jälkeen. Tämä tarkoittaa, että kotihoidon tukea saaneista äideistä noin 60 prosenttia on aidosti ollut hoitovapaalla työsuhteesta ja merkittävä osa (40 %) on saanut kotihoidon tukea ilman voimassa olevaa työsuhdetta. Jälkimmäisestä ryhmästä ei voida sanoa, että äidit ovat valinneet hoitovapaan vanhempainvapaan päättyessä, sillä heillä ei ole työsuhdetta, josta he olisivat vapaalla.

Äitien työsuhtetilanne vaihtelee hänen koulutustaustansa mukaan. Vähiten koulutetuilla äideillä on harvoin voimassa oleva työsuhde äitiys- tai vanhempainvapaan aikana. Toisen asteen koulutuksen suorittaneista (lukio, ammatillinen tai opisto) työsuhde on voimassa 57 prosentilla ja jonkun korkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaneilla noin 70 prosentilla. (Kuvio 13.)

Kuvio 13. Äidin työsuhteen voimassaolo äidin korkeimman koulutuksen mukaan. (%)

Onko sinulla voimassa oleva työsuhde, johon voit palata perhevapaiden (äitiys- ja vanhempainrahakauden tai kotihoidontukijakson) päätyttyä?

Vanhempainvapaan päättyessä perheiden on mahdollista jatkaa lapsen hoitoa kotona lasten kotihoidon tuen turvin kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Kotihoidon tuki on paljon käytetty etuus, jonka saamisen ehtona on, että lasta ei hoideta kunnallisessa päivähoitossa ja että perheessä on alle 3-vuotias lapsi. Esimerkiksi vuonna 2007 syntyneiden lasten perheistä ennen

lapsen kolmatta syntymäpäivää 88 prosenttia oli saanut kotihoidon tukea (Kelan tilastollinen vuosikirja 2009, 255). Kotihoidon tuki on käytännössä äitien hyödyntämä etuus.

Kyselyyn vastanneista äitiys- tai vanhempainpäivärahalla olevien lasten äideistä 64 prosenttia aikoi jäädä hoitamaan lasta kotihoidon tuen turvin (taulukko 6).⁷ Osuus on pienempi kuin edellä Kelan tilastoissa havaittu. Se on myös alhaisempi kuin tässä aineistossa olevien 10 kuukautta tai tätä vanhempien lasten äideillä, joista 87 prosenttia sai kotihoidon tukea. Ero ei niinkään johdu siitä, että äidit eivät aikoisivat jäädä kotihoidon tueksi, sillä kielteisestä kannastaan varmoja on noin 13 prosenttia eli saman verran kuin tilastoissa. Ero selittyy sillä, että noin joka viides äideistä/perheistä ei ole vielä päättänyt tai osannut vielä kertoa suunnitelmistaan. Ensisynnyttäjistä jopa 30 prosenttia ei ollut vielä ratkaissut miten lapsen hoitaminen järjestetään vanhempainvapaan jälkeen.

Äitien aikoja kotihoidon tukijakson suhteen kysyttiin kahdesta syystä. Ensimmäinen kysymyksellä haluttiin tarkastella eroavatko äitien ajatukset kotihoidon tuen käytöstä sen perusteella onko heillä voimassa oleva työsuhde vai ei. Lisäksi kysymyksellä haluttiin avata äitien kotihoidon tukeen liittyvien suunnitelmien suhdetta isän perhevapaiden käyttöön. Tähän jälkimmäiseen teemaan palataan hieman myöhemmin isän valintojen yhteydessä.

Äidin työsuhteen voimassaolon merkitystä ja hänen aikomustaan hyödyntää kotihoidon tukea ei ole yksinkertaista tulkita. Ensivaikutelma on, että ne äidit, joilla on työsuhde voimassa, valitsevat useammin kotihoidon. Kuitenkin heillä, joilla työsuhde on voimassa, myös niiden osuus on suurempi, jotka eivät aio käyttää hoitovapaata. Eroja ryhmien välillä selittää se, että peräti kolmannes niistä äideistä, joilla ei ole voimassa olevaa työsuhdetta ei ole osannut sanoa miten lapsen hoito tullaan järjestämään vanhempainvapaan päätyttyä. Äitien suunnitelmat silloin kun taustalla ei ole työsuhdetta johon palata, ovat selkeästi epäselvemmät. Tuloksia ei siis pidä tulkita niin, että nimenomaan ne äidit, joilla on työsuhde, hyödyntäisivät etuutta enemmän.

Haatajan ja Hämäläisen muukaan (2010, 112) puolet ensimmäisen lapsen saavista äideistä on kotona vähintään 19 kuukautta lapsen syntymän jälkeen, 30 prosenttia vielä 36 kuukauden päästä ja 20 prosentilla perhevapaa jatkuu toisen tai kolmannen lapsen syntymän johdosta. Vain joka viides äiti päättää perhevapaansa siinä vaiheessa, kun lapsi on vuoden ikäinen.

Taulukko 6. Äidin työsuhdetilanne ja kotihoidon tuen hyödyntämisen suunnitelmat. (%)

	Aikoo käyttää kotihoidon tukea	Ei aio käyttää kotihoidon tukea	Ei osaa vielä sanoa / puuttuu	Yhteensä
Voimassa oleva työsuhde	69	17	13	100
Ei voimassa olevaa työsuhdetta	57	10	34	100
Ei osaa sanoa / puuttuu	50	7	43	100
Kaikki yhteensä	64 n = 496	14 n = 111	21 n = 164	100

⁷ Kysely on osoitettu äideille ja heiltä kysyttiin ”Aiotko jäädä itse hoitamaan lasta kotihoidontukijaksolle?” Kelan tilastojen mukaan heti vanhempainvapaakauden jälkeen alkavissa kotihoidontukijaksossa 2,5 prosentissa lapsen hoitajana on isä.

5.2 Isän vapaat – monimutkainen kokonaisuus

Isä voi lapsen syntymän jälkeen pitää isyysvapaata 1–18 arkipäivää ja hoitaa lasta kotona äidin kanssa samaan aikaan. Kela maksaa tältä ajalta isälle isyysrahaa ja äidille äitiys- tai vanhempainrahaa. Isyysvapaan voi pitää milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana, enintään kuitenkin 4 jaksossa.⁸

Isistä (84 %) käytti tai aikoi käyttää isyysvapaan ainakin osittain.⁹ Isyysvapaan käyttö on korkeammin koulutettujen äitien puolisoilla hieman yleisempää kuin vähemmän koulutettujen äitien puolisoilla.

Isien vanhempainvapaiden käyttöä on pyritty edistämään pidentämällä vapaan kestoa yksinomaan isille suunnatuilla, vapaan kokonaiskestoa pidentävillä päivillä. Ajatus on, että lapsi voi olla kotona pidempään vanhempainetuuksien turvin, mikäli isä pitää hänelle suunnatun vapaan. Vuoden 2009 loppuun saakka isä oli oikeutettu maksimissaan kahden viikon (12 arkipäivää) lisävapaaseen, jos hän käytti viimeiset kaksi viikkoa (12 arkipäivää) vanhempainpäivärahauden lopusta. Vuoden 2010 alusta isä voi pidentää lapsen hoitoaikaa vanhempainrahalla jo neljällä viikolla. Lisäpäiviä yhdessä ehdollisen vanhempainvapaajakson kanssa kutsutaan yleisesti isäkuukaudeksi, vaikka käytännössä yhteenlaskettu isän pitämä jakso voi olla 13–36 arkipäivää. Isille osoitetun lisäjakson (bonusvapaan) päiväraha on kuitenkin nimeltään isyysraha (sama kuin isyysvapaassa), mikä voi aiheuttaa vanhemmille sekaannusta isyysvapaan ja isäkuukauden tarkoitusten välillä. Isän vapaat ja niiden ajoittuminen ovat eräs monimutkaisen järjestelmän hankalimmaksi koettu osa.

Erityisesti isän etuuksien ”säännökset” tehtävä yksinkertaisimmiksi

Vanhempainetuuksien kohdalla ei tarpeeksi tuoda esille sitä, että myös isä voi pitää vanhempainvapaan, ei vain pelkkää isyyslomaa tai isäkuukautta.

Isäkuukausi oli meille täysin mysteeri!! Ei millään auennut, koska sen voi pitää ja mitä äiti tekee sillä aikaa, on töissä vai kotona jne..

Ensinnäkin. Termit. Isyysvapaa, isäkuukausi, vanhempainraha... kaikki kuulostavat maallikolta varsin samanlaisille asioille, vaikka tarkoittavat eri asiaa ja ne on helppo sotkea. Miksei ole isävapaa 1,2,3...?

Niin MIKSI on erikseen äitiyspäiväraha, vanhenpainpäiväraha, isyysraha, en ymmärtänyt alkuunkaan mikä jakso on millonkin, mikä on palkallista ja kuka siitä hakee ja mikä on isäkuukausi? Se taitaa jäädä meillä käyttämättä kun ei kumpikaan ymmärrä missä vaiheessa sitä voi hakea. Ja mitä jos jään hoitopaalle?

⁸ Kelan nettisivuilla on ajantasainen kuvaus perhevapaista: www.kela.fi/lapsiperhe.

⁹ Laskettu vain niiden äitien vastauksista, jotka ilmoittivat, että heillä on avo- tai aviopuoliso.

Perhevapaajärjestelmä on kehittynyt pikkuhiljaa nykyisen kaltaiseksi ja pelkästään 2000-luvulla uudistuksia on ollut useita. Osittaisuudistusten ja useiden poliittisten kompromissien seurauksena järjestelmä on hyvin monimutkainen, mikä näkyy vanhemmilta saadussa palautteessa. Eräs keskeisimpiä kritiikin kohteita oli koko perhevapaajärjestelmän monimutkaisuus. Vastaajista 60 prosenttia oli samaa mieltä väittämän kanssa, että etuusjärjestelmä on monimutkainen. Avovastauksissa kritiikki kohdistui selvästi koko järjestelmän monimutkaisuuteen, jonka voi vastausten perusteella ajatella olevan seurausta niin vapaisiin liittyvistä nimikkeistä, etuuksien ajoittumisesta suhteessa toisiinsa, päivärahojen suuruuden määräytymisestä ja eri etuuksien yhteensovittamisesta.

Ehdottomasti pitäisi selkeyttää koko systeemiä ja tehdä siitä tavalliselle ihmiselle ymmärrettävä. Liian paljon eri termejä ja jaksoja, jotka kuulostavat samalta (äitiysvapaa, vanhempainvapaa, hoitovapaa jne.)

Koko järjestelmä tulisi uudistaa ja selkeyttää. Termistö on täysin kaoottista ja vaatii muutaman viikon opiskelun ennen kuin tajuaa koko asiasta mitään. Itse hakeminen on netissä helppoa ja sujuvaa, mutta etuusviidakko on aikamoinen suo.

Vanhempainrahajaksoja on liian monta erilaista. Homma on sekava edelleen; vaikka olen kahden pienen lapsen äiti.

Selkeyttämällä nimiviidakkoa. En ymmärrä, miksi vapaissa täytyy olla erilaisia pätkiä, joilla on kaikilla eri nimet.

Vuoden 2007 päivärahauudistuksen jälkeen päivärahan taso on vaihdellut useita kertoja päivärahakauden aikana.¹⁰ Uudistuksen avulla pyrittiin tasaamaan vanhempainetuksista aiheutuvia kustannuksia työnantajien välillä ja luomaan kannusteita isien perhevapaiden käyttöön. Uudistuksen seurauksena äiti voi saada päivärahakaudella ensin palkkaa ja tämän jälkeen päivärahakausi voi jakautua neljään, päivärahan tason näkökulmasta toisistaan eroavaan jaksoon (korvaustaso 90, 70, 75 ja 70 prosenttia). Osalla äideistä ei ole palkallista äitiysrahakautta. Isien etuuksissa päivärahatasoja on vähemmän (70, 75 ja 70 prosenttia), mutta samansuuruiselle päivärahan tasolle voi kuitenkin ajoittua erinimisiä etuuksia.

Koko tukiviidakko on täysin käsittämätön – monia erilaisia, summat vaihtelevat koko ajan, aikarajat outoja.

Miksei äitiyspäiväraha ja vanhempainpäiväraha voi olla yksi ja sama summa koko maksukauden ajan? Käytännössä asiakkaalle siitä on enemmän harmia kuin hyötyä, kun tukisumma vaihtelee kuukausittain ja taas ihan turhaa työtä Kelalle laskea niitä.

¹⁰ Selkeä kuvio päivärahatasojen vaihtelusta löytyy Jutta-muistiosta (Haataja 2008, 5). Jutta-muistion saa Kelasta pyydettäessä.

Tuntuu älyttömältä, että saamani summa vaihteli lähes joka kuukausi vanhempainvapaan aikana. aina tuli paperinen kirje Kelalta asiasta. Älytöntä paperin tuhlausta ja jokuhan ne aina myös lähettää, turhia työtehtäviä..

Etuusjärjestelmää koskevien kommenttien perusteella on ilmeistä, että osa järjestelmän tavoitteista ja siihen rakennetuista kannustimista ei toteudu järjestelmän monimutkaisuuden vuoksi.

5.3 Perheiden aikomukset vanhempainvapaan jakamiseksi

Isän mahdollisuutta käyttää oikeuttansa isäkuukauteen on pyritty joustavoittamaan mahdollistamalla isäkuukauden siirtäminen enintään 180 päivää vanhempainrahajakson viimeisestä maksupäivästä. Tällöin lapsi on noin puolitoistavuotias. Siirto on mahdollinen vain, jos jompikumpi vanhemmista jää vanhempainrahakautensa jälkeen kotiin hoitamaan lasta kotihoidon tuen turvin. Käytännössä siirrettyä jaksoa edeltävä hoitovapaa/kotihoidontukijakso on äitien pitämä. Tämä vuodesta 2007 voimassa ollut joustavoittamiskäytännön käyttöönotto oli vastaus siihen, että äitien yleensä käyttämä kotihoidontukijakso vaikeutti isien mahdollisuuksia jakaa vanhempainvapaata. Kelan Perhe-etuustilaston 2009 mukaan vanhempainrahaa hyödynnäneistä isistä noin puolet siirsi etuutensa alkamaan vasta äidin kotihoito-jakson jälkeen (Kela Perhe-etuustilasto 2009, 14), joten mahdollisuus isäkuukauden siirtämiseen on otettu myönteisesti vastaan. Vaikuttaa siltä, että joustavoittaminen olisi lisännyt isäkuukauden käyttöä, sillä vuonna 2007 kun siirtäminen ei ollut vielä mahdollista joka kymmenes isä jakoi äidin kanssa vanhempainvapaata. Vuonna 2009 osuus oli jo 18,4 prosenttia.¹¹

Muihin Pohjoismaihin verrattuna suomalainen vanhempainvapaan jakamiskäytäntö on erikoisuus. Isän lisäpäivät eivät meillä ole isälle subjektiivinen, äidin päätöksistä riippumaton oikeus kuten Norjan, Ruotsin ja Islannin isäkiintiöt. Näissä maissa isäkiintiön aivan keskeinen ajatus on, että lapsi menee nuorempaan hoitoon, jos isä ei omaa kiintiötään käytä. Suomessa puolestaan vanhempainvapaan jakaminen on perheen sisäisen neuvottelun tulos vanhempien välillä, jossa äidin ja isän pitää löytää yhteisymmärrys siitä, että äiti pitää hieman lyhyemmän vanhempainvapaan, jotta isä voi hyödyntää lisäpäivät. Vapaan ehdollisuus yhdessä hyvin suositun kotihoidontukietuuden ja äitien huonon työmarkkina-aseman kanssa on johtanut siihen, että isät eivät Suomessa jaa vanhempainvapaata samassa määrin kuin muissa Pohjoismaissa. Suomessa kotihoidon tuen käytön yleisyys johtaa siihen, että perheiden ei tarvitse ajatella, että lapsi menettää perhevapaan pituudessa, jos isä ei hyödynnä etuutta.

Äitiyspakkauskyselyssä kysyttiin vanhempainvapaan jakamisesta ja isän aikomuksista pitää ainakin osa isäkuukaudesta. Äideistä 38 prosenttia kertoi, että perhevapaan jakamisesta on puolisoiden välillä keskusteltu, mutta isä ei pidä isäkuukautta. Noin joka viides äiti raportoi,

¹¹ Osuudet on laskettu päättyneistä vanhempainvapaakaudesta. Vuonna 2007 toteutettu oikeus siirtää isäkuukauden etuuksia vaikeuttaa kuitenkin tilastojen tulkintaa. Vuonna 2009 päättyneissä kausissa on mukana vuosina 2007 ja 2008 lapsen saaneista perheistä ne, jotka nimenomaan ovat siirtäneet isäkuukauden etuuksia. Siksi osuus ei ole suoraan vertailukelpoinen aiempiin vuosiin. Vuoden 2008 isäkuukauden pitäjien osuus oli 15,3 prosenttia, jolloin mukana oli vain vuodelta 2007 etuutta siirtäneitä. Vuonna 2007, jonka päättyneissä kausissa siirrot eivät vielä olleet mahdollisia, 10,2 prosenttia isistä jakoi vanhempainvapaata äidin kanssa.

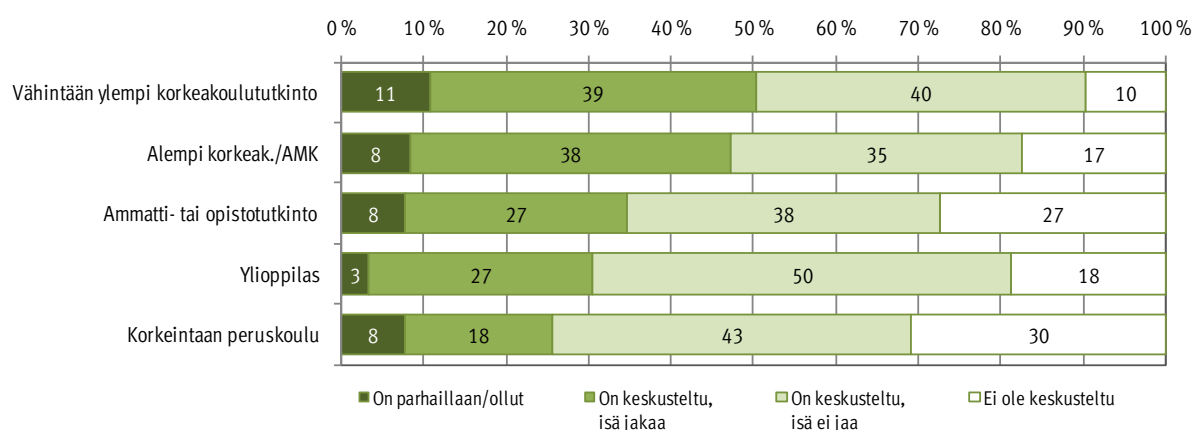
että he eivät ole aiheesta edes keskustelleet. Yllättävää tuloksissa on se, miten suuri osa perheistä raportoi, että isällä on aikomus jakaa osa vanhempainvapaasta ja pitää ainakin osa isäkuukaudesta. Yhdeksän kuukautta tai sitä nuorempien lasten äideistä peräti 41,5 prosenttia kertoi isien joko jo olevan (8,2 %) tai aikovan jäädä vanhempainvapaalle ja isäkuukaudelle (33,3 %). On kuitenkin ilmeistä, että jokin osa niistä, jotka kertovat isän olevan jo vanhempainvapaalla/isäkuukaudella tarkoittavat isyysvapaata, eivät ns. isäkuukautta. Kolmannes (puhumattakaan yli 40 prosentista) kaikista isistä ylittäisi reilusti aikaisemman runsaan 18 prosentin osuuden vuonna 2009.¹² On kuitenkin todennäköistä, että isäkuukauden käyttö lisääntyy jatkossakin, koska lisäpäiviä on aikaisempaa enemmän, ja isäkuukaudesta tulee pikkuhiljaa yleisemmin tunnettu ja hyväksytty käytäntö.

Korkeat vanhempainvapaan jakamista ja isäkuukautta suunnittelevien osuudet suhteessa tilastoituun käyttöön herättävät monia kysymyksiä. Onko kyse siitä, että isien perhevapaiden jakaminen olisi todellakin hyppäksenomaisesti lisääntymässä esimerkiksi vuonna 2010 lapsensaaneiden keskuudessa? Kasvu todennäköisesti jatkuu, mutta näin suurta kasvua on vaikea olettaa aikaisemman kehityksen perusteella. Toinen syy voi olla, että perheillä on aiemminkin ollut tällaisia aikoja, mutta ne eivät syystä tai toisesta realisoidu käytännöksi. Tällaisia syitä voisivat olla työnantajien asenteet, äidin työmarkkina-asema, lapsen hoidon järjestäminen jne. eli tekijöitä, joista vanhemmat eivät kyselyhetkellä ole vielä tietoisia. Kolmas mahdollinen syy on se, että kyselyymme olisivat vastanneet eritoten ne, jotka suhtautuvat perhevapaiden jakamiseen myönteisesti.

Vanhempainvapaan jakaminen eroaa jonkin verran äidin koulutusasteen mukaan (kuvio 14). Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden äitien puolisoista puolet on jo pitänyt tai aikoo pitää isäkuukauden tai osan siitä. Pelkän perusasteen, ammatillisen tai opistotutkinnon suorittaneilla äideistä huomattavan suuri osa raportoi, että perhevapaiden jakamisesta ei ole puhuttu puolisoitten välillä. Tulokset koulutuksen suhteen ovat samansuuntaiset aikaisempien tutkimusten kanssa (Hämäläinen ja Takala 2007).

Kuvio 14. Isien vanhempainvapaan jakaminen ja isäkuukauden käyttö äidin korkeimman koulutusasteen mukaan.

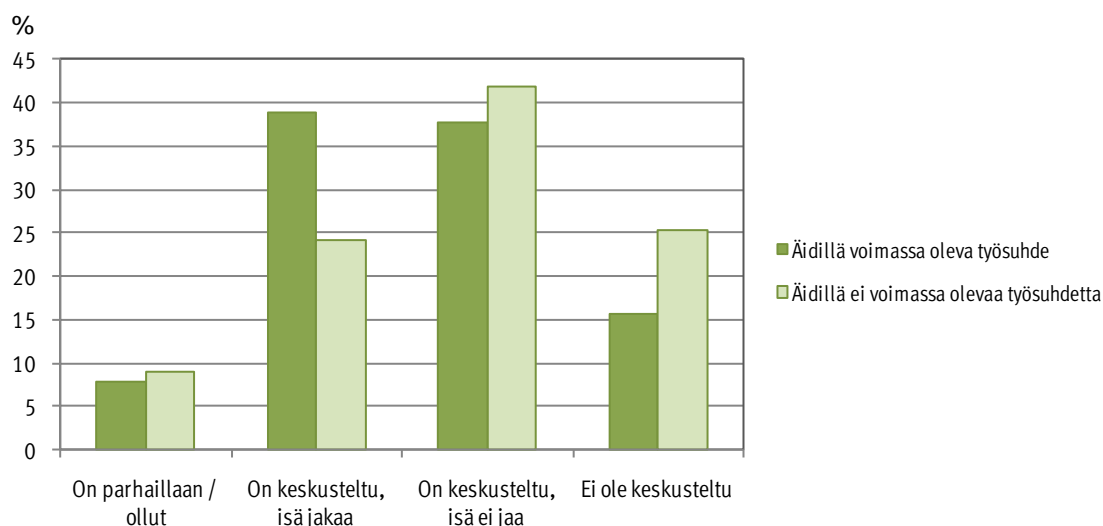
Jaatteko vanhempainvapaakauden ja pitääkö isä ainakin osan isäkuukaudesta?

12 Ks. edellinen alaviite tilastointiin liittyvistä ongelmista.

Lopuksi tarkastellaan vielä isien aikomusta jakaa vanhempainvapaata suhteessa äidin työsuhteeseen (kuvio 15). Edellä totesimme, että hieman yli 60 prosenttia äideistä raportoi, että hänellä on voimassa oleva työsuhde. Mikäli äidillä ei ole voimassa olevaa työsuhdetta johon palata vanhempainvapaan jälkeen, isien vapaiden jakamisesta ei välttämättä keskustella tai ainakaan jakaminen ei ole niin helppoa, koska äiti voi jäädä tulottomaksi isän vapaan aikana. Kyselyn perusteella vaikuttaisi siltä, että äitien työsuhde vaikuttaa jossain määrin isien mahdollisuuksiin jakaa vapaata. Niiden perheiden keskuudessa, jotka aikovat jakaa vapaata on noin 15 prosenttiyksikön ero sen mukaan onko äidillä voimassa oleva työsuhde vai ei. Mikäli äidillä ei ole työsuhdetta, keskustelu vapaan jakamisesta on harvinaisempaa ja vaikka aiheesta olisi keskusteltu, kielteiseen jakamiseen suhtautuvia on hieman enemmän niissä perheissä, joissa äidillä ei ole työsuhdetta. Jälkimmäinen ero on kuitenkin pieni.

Kuvio 15. Äidin työsuhde ja isän vanhempainvapaan jakaminen

Edellä kuvattu äidin työmarkkina-aseman ja isän perhevapaiden välinen yhteys ei vaikuta niin suoraviivaiselta kuin aiemmassa, rekisteriaineistoihin perustuvassa Hämäläisen ja Takalan (2007) tutkimuksessa havaittiin. Kannattaa kuitenkin huomata, että tässä aineistossa isän perhevapaiden jakamiseen tunnutaan suhtautuvan positiivisemmin kuin mitä todellisuudessa isien perhevapaiden jakaminen on tähän mennessä ollut. Onko niin, että todellisuudessa äidin puuttuva työsuhde on yksi syy, miksi perheiden aiheet eivät lopulta realisoidu? Tähän emme valitettavasti voi tämän aineiston avulla vastata. Kyselyn avovastaukset antavat kuitenkin viitteitä siitä, että vanhempainvapaan jakaminen ei ole kaikille mahdollista juuri äidin heikon työmarkkina-aseman vuoksi.

Vanhempainvapaiden jakamisesta puhuttaessa täytyy ottaa huomioon se tosiasia, että kaikilla äideillä, esim. minulla, ei ole työpaikkaa, mihin mennä, jos isä jää kotiin hoitamaan lapsia, esim. isäkuukaudeksi. Silloin taloudellinen tilanne sanoo, että isä on töissä ja äiti kotona, vaikka tahto olisi tehdä toisin.

Isäkuukausi saisi olla mahdollinen niillekin isille, joiden puoliset eivät ole ansiotyössä!

Isäkuukauden aikana äidin (koko perheen) tulot jäävät todella pieniksi, jos äiti aikoo jatkaa hoitovapaata isäkuukauden jälkeen, eikä mene välillä töihin (harva työnantaja ottaa välillä vain 4vkoksi töihin). Työttömäksi jäädessä karenssi on kaksi viikkoa, joten ansiosidonnaista saa vain kahdesta viikosta.

Olen ollut harmissani, koska isäkuukausi ei ole ollut meille mahdollinen. On vähän epäreilua niitä isiä kohtaan, joiden vaimot eivät ole saaneet töitä, eivätkä he voi sen vuoksi käyttää isäkuukauttaan ja viettää lasten kanssa aikaa

Eräs avovastauksissa paljon kommentoitu ja kyseenalaistettu teema oli myös se, miten vanhempien ajatellaan yhteensovittavan äidin pitämän kotihoidontukijakson ja isän isäkuukauden. Vastauksissa korostettiin sitä, että vanhempainvapaakauden päättyessä lapsi on vasta 9½–10 kuukautta ja että näin pientä lasta ei haluta viedä päivähoidon. Tähän perustuu myös kotihoidon tuen/hoitovapaan suuri suosio, sillä se mahdollistaa lapsen hoivan kotona. Vanhemmat näkivät kuitenkin isän isäkuukauden ja taloudellisista syistä äideille tulevan kotihoidon tuen yhteensovittamisen hankalaksi.

Isäkuukautta voisi kehittää siten, että se olisi taloudellisesti mahdollista. Suurimassa osassa perheistä äiti on se pienempituloinen eikä siksi ole mahdollista isän käyttää isäkuukautta vaikkakin kuinka haluaisi.

Isäkuukausi tuntuu todella hölmöltä, jos äiti aikoo jatkaa kotona kotihoidon tuella. Menisinkö muka reiluksi kuukaudeksi töihin, ja palaisin sitten takaisin kotiin?? Muuten isä kyllä mielellään jäisi kuukaudeksi hoitamaan lasta.

6 Yhteenveto

Äitiyspakkaus saa äideiltä arvosanaksi kiitettävän

Suomessa asuva lapsiperhe saa odotusaikana yhteiskunnalta äitiysavustuksen, jonka voi valita joko rahana tai lastenvaatteita ja hoitotarvikkeita sisältävänä pakkauksena. Äitiysavustus on yksi niistä lakisääteisistä etuuksista, joilla yhteiskunta tasaa lapsista perheille aiheutuneita kustannuksia. Suurin osa perheistä valitsee äitiyspakkauksen, ja ensisynnyttäjistä sen valitsevat lähes kaikki (94 %).

Äitiyspakkauksikyselyllä haluttiin selvittää äitien mielipiteitä, kokemuksia ja toiveita äitiyspakkauksesta, jotta pakkausta voitaisiin kehittää äitien ja perheiden toivomaan suuntaan. Tulosten perusteella äitiyspakkaukseen ollaan kokonaisuutena hyvin tyytyväisiä. Äidit antoivat pakkaukselle kouluarvosanaksi kiitettävän (keskiarvo 8,7), ja äitien antamista vastauksista välittyi viesti siitä, että pakkausta arvostetaan ja sen tuotteita pidetään tarpeellisina. Tärkeinä tekijöinä

pidetään tuotteiden hyvää laatua ja pakkauksen monipuolisuutta. Etenkin ensimmäisen lapsensa saaneet äidit pitävät tärkeänä pakkauksen perustarvikkeita, pakkauksen monipuolisuutta ja suurta tuotemäärää sekä pieniä vastasyntyneen vaatteita. Heille vanhemmuus ja lastenhoito ovat uusia asioita, eivätkä he olisi edes välttämättä osanneet hankkia kaikkia tarvikkeita etukäteen. Pakkausta pidetäänkin eräänlaisena vauvaperheen aloituspakettina, ja pakkauksen tuotteita halutaan käyttää lapsen synnyttyä ja lapsen ollessa pieni. Muut kuin esikoisen saaneet äidit toivoivat sisaruspakkausta, josta jätettäisiin pois perheellä jo olevat tavarat, esimerkiksi peite, makuupussi ja lämpömittari, ja näiden tuotteiden tilalle toivotaan vaatteita.

Äitiyspakkauksen laatuun oltiin tyytyväisiä, sillä yli 80 prosenttia kyselyyn vastanneista ei havainnut laatuongelmia yhdessäkään noin sadasta tuotteesta. Laadun kriteereitä olivat kestävyys, käyttömukavuus ja pestävyys. Kriittinen palaute kohdistui yksittäisiin tuotteisiin. Esimerkiksi vuoden 2009 pakkauksen kestovaippojen laatuun ja kokoon ei oltu tyytyväisiä. Pakkauksen sisällöstä vastaava äitiysavustusraati onkin toiveiden mukaisesti vaihtanut seuraavan pakkauksen kestovaipat laadukkaammiksi ja suurempikokoisiksi vaipoiksi. Lisäksi pakkaukseen on palautettu äitien toivomuksesta muun muassa kevyt vanuhaalari. Tuttia tai tuttipulloa ei äitiyspakkaukseen aiota äitien toiveista huolimatta lisätä, koska pakkauksen tuotteilla halutaan tukea imetystä.

Lähes kaikkia äitiyspakkauksen tuotteita pidettiin erittäin tai melko tarpeellisina, ja vaatteita pidettiin hiukan tarpeellisempina kuin pakkauksen tavaroita. Äitien mielestä pakkauksen tarpeellisimmat tuotteet ovat bodyt, kynsisakset ja kylpypyyhe. Tarpeellisimmiksi koetut tuotteet ovat pysyneet lähes samoina vuodesta toiseen. Kolme ehdottomasti pakkaukseen sisällytettävää tuotetta ovat äitien mielestä peitemakuupussi, bodyt ja ulkohaalari.

Äitien mielestä pakkauksen tarpeettomimmat tuotteet ovat kestovaipat, erilaiset oppaat ja esitteet sekä oloasu. Kestovaipat ovat kuuluneet pakkaukseen vuodesta 2006, ja nykyisessä pakkauksessa ei ole enää kertakäyttövaippoja. Kestovaippojen käyttö on lisääntynyt lapsiperheissä, ja etenkin kertakäyttövaippoja pelkäävät käyttävien perheiden määrä näyttää vähentyneen. Kestovaipat jakavat silti yhä voimakkaasti äitien mielipiteitä. Osa äideistä haluaisi pakkauksen ehdottomasti ilman kestovaippoja. Pakkauksessa mukana oleva kestovaippasetti mahdollistaa kuitenkin kestovaipan kokeilun ja edistää kestovaippojen käytön aloittamista. Kestovaippayhdistyksen mukaan kertakäyttövaippojen jättäminen pois äitiyspakkauksista vähensi 700 000 ilmaiseksi jaettua vaippaa kaatopaikoilta. Vastauksissa monet korostivatkin ekologisuuden merkitystä tuotteen valintakriteerinä. Äitiyspakkauksessa onkin jo kestoliivinsuojia ja kestovaippoja, eikä kertakäyttövaippoja sisällytetä enää pakkaukseen. Kysyttäessä mahdollisuutta lisätä pakkauksen ekologisuutta vähentämällä tuotteiden määrää vastaajat jatkautuivat kuitenkin voimakkaasti. Ehkä hieman yllättäen vain joka kolmas vastaaja oli valmis luopumaan jostain tuotteesta ekologisuuden nimissä. Lähes puolet vastaajista ilmoitti, ettei ollut valmis vähentämään tuotteiden määrää, ja useampi kuin joka viides ei osannut vastata kysymykseen. Syy voi olla se, että kysymyksessä ei eritelty, mistä tuotteista joutuisi luopumaan, mikäli pakkauksen ekologisuuden lisääminen vaatisi tuotteiden vähentämistä.

Äitiyspakkauksesta on vuosikymmenten kuluessa tullut kaikkien sosiaaliryhmien arvostama etuus. Äitiyspakkausta arvostetaan, ja sitä pidetään hyvänä yhteiskunnallisena tukena perheille ja suomalaisena perinteenä, jonka toivotaan jatkuvan. Vaikka virallisesti äitiyspakkaus on avustus tai etuus, sillä on pakkauksen saajille myös muita merkityksiä. Moni kyselyyn vastannut äiti kiitti äitiyspakkauksesta kuin lahjasta ja moni myös kutsuu sitä lahjaksi. Muutama äiti ehdottikin saadun lahjan antamista eteenpäin hyväntekeväisyyteen, joko vaatteita ja tarvikkeita tarvitseville perheille kotimaahan tai kehitysapuun.

Äitien toiveet ovat hyvin moninaiset ja äitiysavustusraadin työ on haastavaa sen yrittäessä vastata noin 40 000 perheen toiveisiin vuosittain. Vastaako äitiyspakkaus nykyperheiden toiveita? Tulosten perusteella kysymykseen voi vastata myöntävästi, eikä pakkauksen sisältöä tarvitse suuresti muuttaa. Tästä huolimatta on hyvä, että valittavana on myös rahakorvaus, mikäli pakkauksen tuotteita ja vaatteita ei halua ottaa tai niitä ei tarvitse.

Ihanaa että Suomessa tarjotaan tällaista perheille. Etenkin kun ensimmäisen lapsen saa niin pakkaus tuo ihan uskomattoman paljon iloa perheeseen ja niitä tuikitarpeellisia asioita joita ei edes kaikkia saa kaupasta.

Kiitokset, että meillä on mahdollisuus saada äitiyspakkaus Suomessa!

Vanhempainvapaiden jakaminen ja isäkuukausi eivät aina onnistu käytännössä

Vanhempainetuksia on kehitetty 2000-luvulla pienin askelin isien vapaita lisäämällä (2003 ja 2010) ja isäkuukauden käytön ajoitusta joustavoittamalla (2007), korottamalla päivärahan tasoa (2007) ja korvaamalla työnantajille aiheutuvia kustannuksia (2005 ja 2007). Vanhempainvapaajärjestelmästä on tullut uudistusten seurauksena varsin monimutkainen, mistä äidit/perheet antoivat kyselyssä paljon palautetta. Useaan kertaan muuttuvia päivärahasoja, isien vapaiden ajoittumista ja erinimisiä etuuksia on varsin vaikea ymmärtää. Vastausten perusteella on ilmeistä, että järjestelmän taustalla olevat tavoitteet ja järjestelmään liittyvät kannustimet eivät hetkessä avaudu etuuksien käyttäjille, mikä osaltaan estää järjestelmälle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Perhevapaita tarkasteltiin tässä raportissa vanhempainvapaan jakamisen ja kotihoidon tukeen liittyvien aikomusten osalta. Kohderyhmänä olivat perheet, joissa näitä päätöksiä ei ole ollut välttämätöntä vielä lyödä lukkoon eli perheessä oli alle 10 kuukauden ikäinen lapsi. Näkökulmana oli äitien työmarkkina-asema ja valintojen välinen yhteys.

Hieman yli 60 prosenttia äideistä oli ollut ansiotyössä ennen äitiyspäivärahakauden alkua. Ensisynnyttäjillä osuus on korkeampi kuin äideillä keskimäärin, mutta noin neljännes ensisynnyttäjistäkin oli ennen lapsen syntymää muussa työmarkkina-asemassa kuin ansiotyössä (opiskelija, työtön, muu). Toisen tai useamman lapsen saaneista noin puolet oli ollut ansio-

työssä ennen tämän lapsen syntymää ja hieman yli neljännes oli ollut hoitovapaalla/saanut kotihoidon tukea aikaisemmasta lapsesta.

Pikkulapsivaiheessa merkittäväällä osalla äideistä työmarkkina-asema on vielä epävakaa. Ensisynnyttäjistä 40 prosentilta puuttui kyselyhetkellä voimassa oleva työsuhde, johon palata perhevapaan jälkeen. Osin tämä on seurausta siitä, että äidit ovat tulleet vanhempainetuuksille opiskelemasta tai he ovat olleet työttömänä ennen lapsen syntymää. Kuitenkin juuri ennen esikoisen syntymää ansiotyössä olleista äideistä joka viides ilmoittaa, että heillä ei ole enää kyselyhetkellä olemassa työsuhdetta johon palata perhevapaan jälkeen. Kotihoidon tukea ennen tämän lapsen syntymää jo saaneista äideistä ilman työsuhdetta oli 40 prosenttia.

Niiden isien osuus, jotka aikovat jakaa vanhempainvapaata ja pitää isäkuukauden, vaikuttaa kyselyn perusteella varsin suurelta viime vuosien tilastoihin verrattuna. Kun vuonna 2009 isäkuukauden etuuksia liittyi 18,4 prosenttiin päättäneistä päivärahakausista, tähän kyselyyn vastanneista yli kolmannes aikoi äitien näkemyksen mukaan hyödyntää isäkuukautta. Ero käytännön ja tässä raportoitujen aikomusten välillä voi johtua siitä, että osa aikomuksista on sellaisia, että ne tuntuvat kyselyhetkellä todellisilta, mutta jotka eivät voi käytännön ongelmien vuoksi toteutua. Kyselyssä esille tulleita isäkuukauden pitämistä vaikeuttavia syitä ovat mm. äidin hoitovapaa/kotihoidontukiaika, jota voi olla vaikea yhteensovittaa isän etuuden kanssa. Toinen syy on äidin työsuhteen puuttuminen. Muita syitä voivat olla mm. isän omaan työmarkkina-asemaan tai työnantajaan liittyvät tekijät.

Isyysetuudet ovat meille vielä kuudennen lapsen jälkeenkin epäselviä, niitä voisi selkiyttää. Koska esittely on niin sekavaa, niin jätimme hakematta muut kuin perusisyysvapaan, joka käytettiin, kun lapsi syntyi

Mielestäni vanhempainrahojen hakeminen on helppoa, kunhan itse tietää mitä hakee.

Vanhempainetuuksien kohdalla ei tarpeeksi tuoda esille sitä, että myös isä voi pitää vanhempainvapaan, ei vain pelkkää isyyslomaa tai isäkuukautta.

Äidin työsuhteen voimassaolo vaikuttaa molempien vanhempien mahdollisuuksiin tehdä valintoja perhevapaiden suhteen. Perheillä, joissa äidillä on työsuhde, on mahdollista käydä keskustelua puolisoiden välillä siitä, miten vanhempainvapaat jaetaan ja pitääkö isä hänelle suunnatun isäkuukauden. Näissä perheissä myös äidin päätös käyttää hoitovapaata perustuu itse tehtyyn valintaan, eikä kotihoidontukiaika ole eräänlaista piilotyöttömyyttä.

Äidin työsuhteen puuttuminen heijastuu vastauksissa epävarmuutena. Niissä perheissä, jossa äidillä ei ole työsuhdetta, aikomukset sekä kotihoidon tuen että vanhempainvapaiden jakamisen ja isäkuukauden suhteen säilyvät epävarmoina varsin lähelle varsinaista päätöksentekohetkeä. Vaikuttaakin siltä, että päätös äidin mahdollisesta kotihoidontukijaksosta lyödään käytännön sanelemana lukkoon ennen kuin on mahdollista edes keskustella isän mahdollisista

vapaista. Niissä perheissä, joissa äidillä ei ole vaihtoehtoa, keskustelua vapaiden jakamisesta käydäänkin huomattavasti harvemmin.

Vanhempainvapaiden tasaisempi jakaminen puolisoitten välillä on ollut 2000-luvun punainen lanka vanhempainvapaita koskevassa politiikassa. Vapaan jakaminen ja isäkuukauden käyttö on lisääntynyt pikkuhiljaa, ja vuonna 2007 toteutetun kotihoidon tuen ja isäkuukauden yhteensovittamista joustavoittaneen käytännön jälkeen jopa kohtuullisen ripeästi. Perhevapaiden tasaisemman jakautumisen ja perheiden tekemien aitojen valintojen tiellä on kuitenkin vielä paljon esteitä, jotka pitänevät tulevankin kehityksen varsin maltillisena.

Lähteet

Blomberg Sanna, Takala Pentti, Klaukka Timo. Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa IV. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 20, 2002.

Haataja Anita. Vuoden 2007 vanhempainrahaudistus: mallinnus ja vaikutukset vuoden 2005 aineiston pohjalta. Helsinki: Kela, Jutta-muistio 2, 2008.

Haataja Anita. Vanhempainrahaa saaneet äidit. Taustatietoa vuonna 2006 äitiys- ja vanhempainrahaa saaneiden äitien demografisista ja toimeentuloon liittyvistä tekijöistä Kela–Stakes-tutkimusaineistossa. Helsinki: Kela, Nettityöpapereita 9, 2010.

Haataja Anita, Hämäläinen Ulla. Viekö haikara tasa-arvon? Puolisoiden väliset tuloerot lapsiperheissä. Julkaisussa: Hämäläinen U, Kangas O, toim. Perhepiirissä. Helsinki: Kela, 2010: 76–115.

Hellsten Katri. Vaivashoidosta hyvinvointivaltion kriisiin. Hyvinvointivaltiokehitys ja sosiaaliturvajärjestelmän muotoutuminen Suomessa. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia 2, 1993.

Hämäläinen Ulla, Takala Pentti. Isien perhevapaat ja tasa-arvo. Julkaisussa: Lilja Reija, Asplund Rita, Kauppinen Kaisa, toim. Perhevapaavalmat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä? Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 69, 2007: 22–45.

Karhula Kati, Takala Pentti, Klaukka Timo. Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa V. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 37, 2004.

Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2009. Sosiaaliturva 2010. Helsinki: Kela. Saatavissa: <[http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Perhe_09_pdf/\\$File/Perhe_09.pdf](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Perhe_09_pdf/$File/Perhe_09.pdf)>. Viitattu 3.1.2011.

Kestovaippayhdistys. Kestovaippayhdistys palkitsi Kelan äitiyspakkausraadın Vuoden kestovaippateosta. Saatavissa: <<http://www.kestovaippayhdistys.fi/ajankohtaista/kestovaippateko.php>>. Viitattu 3.1.2011.

Kelan tilastollinen vuosikirja 2009. Helsinki: Kela, SVT, Sosiaaliturva 2010.

Kelan tilastot. Taulukot ja kuviot. Kuviot-sarja. Äitiysavustukset. Saatavissa: <[http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Aitav_pdf/\\$File/Aitav.pdf](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Aitav_pdf/$File/Aitav.pdf)>. Viitattu 3.1.2011.

Kontiainen Satu. Suomessa raati päättää. Elämässä 2010 (3): 16.

Kontula Osmo. Perhepolitiikka käännekohtassa. Perhebarometri 2004. Helsinki: Väestöliitto, Katsauksia E 18, 2004.

Laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348.

Miettunen Laura, Takala Pentti, Klaukka Timo. Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa VI. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 56, 2006.

Nevalainen Elina, Hämäläinen Ulla, Klaukka Timo. Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa VII. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 64, 2008.

Takala Pentti, Klaukka Timo. Äitiyspakkaus – lahja vai avustus. Julkaisussa: Kalimo Esko, toim. Tutkimus suuntaa sosiaaliturvaa 2000-luvulle. Helsinki: Kela, 2000: 141–150.

Takala Pentti, Klaukka Timo. Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa II. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 16, 2000.

Tilastokeskus. Työvoimatutkimus 2009. Saatavissa: <http://www.stat.fi/til/tyti/2009/17/tyti_2009_17_2010-12-03_tau_044_fi.html>. Viitattu 10.1.2011.

Tilastokeskus. Isien työllisyys pysyi hyvänä taantumana aikana. Saatavissa: <http://www.stat.fi/til/tyti/2009/16/tyti_2009_16_2010-10-12_kat_001_fi.html>. Viitattu 10.1.2011.

Virossa maksetaan äidinpalkkaa. Sosiaalivakuutus 2010 (3): 22.

Vuori Eija, Gissler Mika. Synnytykset ja vastasyntyneet 2009. Helsinki: Terveysturvan ja hyvinvoinnin laitos, Tilastoraportti 26, 2010.

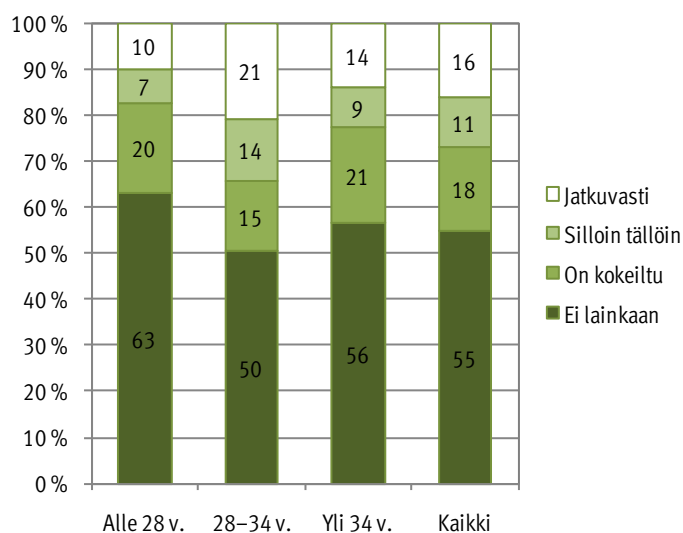
Äitiysavustuslaki 28.5.1993/477.

Liitteet

Liite 1. Vastaajat maakunnittain.

	Vastaajat maakunnittain (n)	Vastaajat maakunnittain (%)	Äitiysavustuksen saajat maakunnittain (%)
Uusimaa	473	36	30
Itä-Uusimaa	21	2	2
Varsinais-Suomi	106	8	8
Satakunta	25	2	4
Kanta-Häme	47	4	3
Pirkanmaa	144	11	9
Päijät-Häme	41	3	3
Kymenlaakso	33	3	3
Etelä-Karjala	17	1	2
Etelä-Savo	20	2	2
Pohjois-Savo	48	4	4
Pohjois-Karjala	27	2	3
Keski-Suomi	63	5	5
Etelä-Pohjanmaa	34	3	4
Pohjanmaa	25	2	4
Keski-Pohjanmaa	14	1	2
Pohjois-Pohjanmaa	110	8	9
Kainuu	13	1	1
Lappi	36	3	3
Yhteensä	1297	101	101

Liite 2. Kestovaippojen käyttö äidin iän mukaan. (%)

Liite 3. Lomake.

Monesko tämä syntynyt lapsi on sinulle? (Ensimmäinen lapsi=1, toinen=2 jne.)

Lapsen ikä? (Anna vastaus kokonaisina kuukausina) _____

Lapsen sukupuoli?

Tyttö

Poika

Jos lapsia on enemmän kuin yksi, sukupuolet ovat: _____

Otitko äitiysavustuksen nyt...

äitiyspakkauksena

rahana

sekä pakkauksena että rahana (mahdollinen vain monikkoraskauksissa)

Kysymys on esitetty vain avustuksen rahana ottaneille äideille, joille syntynyt lapsi oli ensimmäinen: Missä määrin seuraavat seikat vaikuttivat siihen, että otit rahakorvauksen äitiyspakkauksen sijaan?

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Vain vähän	Ei lainkaan
Rahalle oli enemmän tarvetta	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen sisältö ei ole minulle tarpeellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tuotevalikoima on suppea	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tuotteiden tyyli ei miellyttänyt	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tekstiilien värit eivät miellyttäneet	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tuotteiden huono laatu	☐	☐	☐	☐	☐
En halua, että lapselleni on samanlaisia vaatteita kuin kaikilla muilla samanikäisillä lapsilla	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden mielipiteet vaikuttivat siihen, etten ottanut pakkausta	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

Kysymys on esitetty vain avustuksen rahana ottaneille äideille: Oletko aiemmin ottanut äitiyspakkausta?

- Kyllä
 En

Kysymys on esitetty vain avustuksen rahana ottaneille äideille: Missä määrin seuraavat seikat vaikuttivat siihen, että otit rahakorvauksen äitiyspakkauksen sijaan?

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Vain vähän	Ei lainkaan
Olen aiemmin ottanut äitiyspakkauksen ja siitä syystä pakkaus ei ollut tällä kertaa tarpeellinen.	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen sisältö ei ole minulle muusta syystä tarpeellinen.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen aiemmin ottanut äitiyspakkauksen ja olin tyytymätön sen sisältöön.	☐	☐	☐	☐	☐
Rahalle oli enemmän tarvetta	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen sisältö ei ole minulle tarpeellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tuotevalikoima on suppea	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tuotteiden tyyli ei miellyttänyt	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tekstiilien värit eivät miellyttäneet	☐	☐	☐	☐	☐
Äitiyspakkauksen tuotteiden huono laatu	☐	☐	☐	☐	☐
En halua, että lapselleni on samanlaisia vaatteita kuin kaikilla muilla samanikäisillä lapsilla	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden mielipiteet vaikuttivat siihen, etten ottanut pakkausta	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavat kysymykset on esitetty ainoastaan äitiyspakkauksen ottaneille.

Jos ajatellaan äitiyspakkausta yleensä, miten tärkeinä pidät seuraavia tekijöitä?

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Vain vähän tärkeä	Ei lainkaan tärkeä
Tuotteiden hyvä laatu	☐	☐	☐	☐	☐
Tuotteiden ekologisuus ja eettisyys	☐	☐	☐	☐	☐
Tuotevalikoiman monipuolisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Tekstiilien neutraalit värit	☐	☐	☐	☐	☐
Trendikäs yleisilme	☐	☐	☐	☐	☐

Olisitko valmis lisäämään pakkauksen ekologisuutta, vaikka se samalla vähentäisi tuotteiden määrää?

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

Millaista väritystä toivot äitiyspakkauksen vaatteisiin? Valitse kaksi mieleisintä vaihtoehtoa.

- Kirkkaita perusvärejä
 Pastellivärejä
 Kuviollisia vaatteita

- Yksivärisiä vaatteita (vaatteissa ei kuvioita)
 Sukupuolineutraaleja värejä
 Toivoisin kaikkien vaatteiden olevan valkoisia

Kuinka tarpeellisia perheellesi ovat olleet äitiyspakkauksen tekstiilit?

Äitiyspakkaus 2009 kuvina.

	Erittäin tarpeellinen	Melko tarpeellinen	Ei tarpeellinen eikä tarpeeton	Melko tarpeeton	Erittäin tarpeeton
Body-asut	()	()	()	()	()
Potkuhousut	()	()	()	()	()
Puolipotkuhousut	()	()	()	()	()
Potkupuvut	()	()	()	()	()
Oloasu	()	()	()	()	()
Päähineet	()	()	()	()	()
Sukat	()	()	()	()	()
Lapaset	()	()	()	()	()
Sideharsovaipat	()	()	()	()	()
Kestovaippasetti	()	()	()	()	()
Kylpypyyhe	()	()	()	()	()
Aluslakana	()	()	()	()	()
Pussilakana	()	()	()	()	()
Peite	()	()	()	()	()
Peitemakuupussi	()	()	()	()	()
Ulkohaalari	()	()	()	()	()
Lämpötöppöset	()	()	()	()	()
Lämpörukkaset	()	()	()	()	()
Ulkopäähine	()	()	()	()	()
Villahaalari	()	()	()	()	()

Kuinka tarpeellisia perheellesi ovat olleet äitiyspakkauksen muut tuotteet?

	Erittäin tarpeellinen	Melko tarpeellinen	Ei tarpeellinen eikä tarpeeton	Melko tarpeeton	Erittäin tarpeeton
Ruokalappu	☐	☐	☐	☐	☐
Patja	☐	☐	☐	☐	☐
Patjansuojus	☐	☐	☐	☐	☐
Helistin	☐	☐	☐	☐	☐
Hiusharja	☐	☐	☐	☐	☐
Kynsisakset	☐	☐	☐	☐	☐
Hammasharja	☐	☐	☐	☐	☐
Kylpylämpömittari	☐	☐	☐	☐	☐
Vauvan ihovoide	☐	☐	☐	☐	☐
Iloinen lorutoukka -kirja	☐	☐	☐	☐	☐
Imeväisen lapsen ruoka -opas	☐	☐	☐	☐	☐
Imetys -opas	☐	☐	☐	☐	☐
Parisuhdeopas Yhdessä eteenpäin	☐	☐	☐	☐	☐
Kestovaippaopas	☐	☐	☐	☐	☐
Anna lapsellesi lahja -opas	☐	☐	☐	☐	☐
Käytä isyysvapaa -opas	☐	☐	☐	☐	☐
Terveysiteet	☐	☐	☐	☐	☐
Kondomit	☐	☐	☐	☐	☐
Liukuvoide	☐	☐	☐	☐	☐
Esitteet	☐	☐	☐	☐	☐
Vuodelaatikko	☐	☐	☐	☐	☐

Oletko käyttänyt äitiyspakkauksen laatikkoa lapsen vuoteena?

- Kyllä
 En

Mainitse kolme pakkauksen tuotetta, joiden...

- tulee ehdottomasti sisältyä pakkaukseen. (Lista pakkauksen tuotteista, joista vastaaja valitsee kolme)
- jotka ovat vähiten tarpeellisia. (Lista pakkauksen tuotteista, joista vastaaja valitsee kolme)

Pakkauksessa on vaatteita (body-asut, potkukousut, puolipotkukousut, potkupuvut tai oloasu) kolmessa eri kokoluokassa (50cm, 60cm ja 70cm). Onko esimerkiksi pieniä kokoja liian vähän tai suuria liian paljon?

	Kokoluokan vaatteita on			Mikä vaate/ mitkä vaatteet?
	liian vähän	sopivasti	liian paljon	
Pieniä kokoja (alle 50 cm)	☐	☐	☐	_____
Keskikokoisia (n. 60 cm)	☐	☐	☐	_____
Suuria kokoja (yli 70 cm)	☐	☐	☐	_____

Onko sinulla kehitysehdotuksia ulkohaalariin? (Esim. haalarin malliin, kokoon, kankaan ominaisuuksiin, ulkoasuun, ekologisuuteen tai toiminnallisuuteen.)

Onko pakkauksessa tuotteita, joiden laatu (kestävyys, käyttömukavuus tai pestävyys) ei mielestäsi ole riittävä?

- Kyllä
 Ei

Missä tekstiileissä laatu (kestävyys, käyttömukavuus tai pestävyys) ei ollut hyvä? Merkitse tuote ja perustele halutessasi vastauksesi. (Lista tuotteista)

Missä tuotteissa laatu (kestävyys, käyttömukavuus tai pestävyys) ei ollut hyvä? Voit halutessasi perustella vastauksesi. (Lista tuotteista)

Pakkauksessa on kestoaiippasetti. Onko perheessäs käytetty sitä?

- Ei ole kokeiltu
- On kokeiltu (alle 10 kertaa)
- Käytetty yli kaksi viikkoa
- Käytetty yli kaksi kuukautta

Käytetäänkö perheessäs kestoaiippoja?

- Ei lainkaan
- On kokeiltu
- Silloin tällöin
- Jatkuvasti

Mikä on mielestäsi paras kestoaiippa?

- Kuorivaippa (vaippahousu) ja muotoon ommeltu sisävaippa.
- Kuorivaippa (vaippahousu) ja taitettava sisävaippa.
- Taskuvaippa, jossa erillinen imuosa.
- All-In-One-kestoaiippa. (Käyttövalmis vaippa, jossa on kuori ja sisävaippa yhdessä.)
- En osaa sanoa.

Miten haluaisit, että äitiyspakkaus toimitettaisiin sinulle?

- Haluan noutaa pakkauksen Postin (Itellan) noutopisteestä. (Nykyinen käytäntö).
- Haluan, että pakkaus toimitetaan kotiin haluamani ajankohtana.
- Haluan noutaa pakkauksen muusta noutopisteestä (esim. Matkahuollon noutopiste, lähikauppa tai R-kiosti).

Mitä uusia tuotteita äitiyspakkaukseen tulisi lisätä?

Minkä kouluarvosanan antaisit äitiyspakkaukselle?

4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä muita terveisiä haluat lähettää äitiyspakkauksen suunnittelijoille?

ISÄN PERHEVAPAAT

Seuraavat kysymykset koskevat isyysvapaata ja vanhempainvapaan jakamista.

ISYYSVAPAA

Isä voi lapsen syntymän jälkeen pitää isyysvapaata 1–18 arkipäivää ja hoitaa lasta kotona äidin kanssa samaan aikaan. Isyysvapaan voi pitää milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana sen jälkeen, kun lapsi on syntynyt. Vapaan voit jakaa enintään 4 jaksoon.

Käyttääkö isä isyysvapaata?

- Kyllä
 Ei

ISÄKUUKAUSI

18 arkipäivän isyysvapaan lisäksi isä saa isäkuukauden, kun hän käyttää vähintään 12 viimeistä arkipäivää vanhempainrahakaudesta. Vuoden 2010 alusta isäkuukausi piteni 13–36 arkipäivään niillä perheillä, joilla oikeus vanhempainpäivärahaan on alkanut vuoden 2010 puolella.

Jaatteko vanhempina vanhempainvapaakauden ja pitääkö isä ainakin osan isäkuukaudesta?

- Kyllä, isä on jo pitänyt isäkuukauden tai on sillä parhaillaan.
 Olemme keskustelleet ja isä aikoo pitää isäkuukauden tai osan siitä.
 Olemme keskustelleet ja isä ei aio pitää isäkuukautta.
 Emme ole keskustelleet vanhempainvapaan jakamisesta.

Onko sinulla voimassa oleva työsuhde, johon voit palata perhevapaiden (äitiys- ja vanhempainrahakauden tai kotihoitontukijakson) päätyttyä?

- Kyllä
 Ei
 En tiedä

Aiotko jäädä itse hoitamaan lasta kotihoitontukijaksolle?

- Kyllä, saan jo tällä hetkellä kotihoitons tukea
 Kyllä, aion käyttää kotihoitontukijakson
 En aio käyttää kotihoitontukijaksoa
 En osaa vielä sanoa

Syntymävuotesi? (Esim. 1977) _____

Koulutuksesi?

- Korkeintaan peruskoulu (tai kansa- ja keskikoulu)
 Ylioppilastutkinto
 Ammatti- tai opistotutkinto
 Alempi korkeakoulututkinto / ammattikorkeakoulututkinto
 Vähintään ylempi korkeakoulututkinto

Olitko äitiysvapaalle jäädessäsi (tämän lapsen kohdalla)?

- Ansiotyössä
- Hoitovapaalla tai kotihoidon tuella
- Opiskelija
- Työtön
- Muu tilanne, mikä? _____

Asutko?

- Puolison kanssa (avioliitossa, avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa)
- Yksin lapsen/lasten kanssa
- Muu asumismuoto, mikä? _____

Maakunta?

- Uusimaa
- Itä-Uusimaa
- Varsinais-Suomi
- Satakunta
- Kanta-Häme
- Pirkanmaa
- Päijät-Häme
- Kymenlaakso
- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo
- Pohjois-Savo
- Pohjois-Karjala
- Keski-Suomi
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi

Jos haluat antaa palautetta, alla on tilaa kommentillesi

a) vanhempainetuksista, niiden hakemisesta tai Kelasta yleensä

b) tästä kyselystä.
